

Verksamhetsplan 2024-2026

Budget 2024

*” På österåkersbornas sida
med fokus på hushållen
och kärnverksamheterna.*

INNEHÅLL

1. VISION, MÅL OCH STYRNING	3
1.1 VISION 2040.....	3
1.2 KOMMUNFULLMÄKTIGES ÖVERGRIPANDE MÅL	4
<i>Mål 1: Österåkers verksamheter präglas av hög kvalitet.....</i>	<i>4</i>
<i>Mål 2: Österåker har en robust och effektiv ekonomi.....</i>	<i>4</i>
<i>Mål 3: Österåker är en trygg kommun för de som vistas, verkar och bor här</i>	<i>5</i>
<i>Mål 4: Österåkers utveckling sker med fokus på en hållbar framtid.....</i>	<i>5</i>
1.3 GOD EKONOMISK HUSHÅLLNING OCH LÅNGSIKTIG EKONOMISK PLANERING.....	5
1.4 FINANSIELLA MÅL	6
1.5 EKONOMISKA PRINCIPER	7
1.6 INTERN KONTROLL	8
1.7 STRATEGISK VERKSAMHETSUTVECKLING	9
2. BUDGETFÖRUTSÄTTNINGAR INFÖR 2024–2026	12
2.1 OMVÄRLDSFAKTORER.....	12
2.1.1 Konjunkturläget.....	12
2.1.2 Skatteunderlagsutveckling	14
2.1.3 Arbetsmarknad.....	16
2.2 LOKALA FÖRUTSÄTTNINGAR.....	17
2.2.1 Strategisk samhällsutveckling	17
2.2.2 Sverigeförhandlingen – Roslagsbanan in till city.....	17
2.2.3 Bostadsbyggande	17
2.2.4 Demografiska förändringar.....	18
2.2.5 Demografisk försörjningskvot	21
3. KOMMUNENS EKONOMISKA FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR PERIODEN 2024–2026.....	23
3.1 EKONOMISK UTVECKLING	23
3.2 KOMMUNENS INTÄKTER.....	24
3.2.1 Skatteintäkter.....	24
3.2.2 Utjämningsystemet.....	25
3.2.3 Riktade statsbidrag	25
3.3 KOMMUNENS UTGIFTER OCH OMKOSTNADER.....	26
3.3.1 Prisutveckling och personalomkostnader.....	26
3.3.2 Pengnivåer.....	27
3.3.3 Pensionskostnader	27
3.3.4 Overhead	28
4. VERKSAMHETENS NETTOKOSTNADER OCH RAMAR	29
4.1 VERKSAMHETENS NETTOKOSTNADER	29
4.2 DRIFTBUDGET	29
4.3 ANSLAGSFINANSIERAD INVESTERINGSBUDGET.....	31
4.3.1 Avskrivningar.....	31
5. FINANSIELLA INTÄKTER OCH KOSTNADER	32
6. LIKVIDITET OCH FINANSIERING AV INVESTERINGSBEHOV	32
7. AVSTÄMNING MOT FINANSIELLA MÅL.....	33
8. KÄNSLIGHETSANALYS.....	34

9. RESULTATBUDGET	35
10 KASSAFLÖDESANALYS	36
11. BALANSBUDGET	37
12. NÄMNDERNAS UPPDRAG OCH BUDGET	38
12.1 KOMMUNFULLMÄKTIGE	38
12.2 ÖVERFÖRMYNDARNÄMNDEN	39
12.3 KULTUR- OCH FRITIDSNÄMNDEN	39
12.4 UTBILDNINGSNÄMNDEN	42
12.5 NÄRINGSLIVS- OCH ARBETSMARKNADSNÄMNDEN	44
12.6 VÅRD- OCH OMSORGSNÄMNDEN	46
12.7 SOCIALNÄMNDEN	49
12.8 BYGGNADSNÄMNDEN	51
12.9 MILJÖ- OCH HÄLSOSKYDDSNÄMNDEN	52
12.10 KOMMUNSTYRELSEN	54

Underbilagor

- 2.1 Peng, taxor och avgifter inom musikskola, sport och friluftsliv
- 2.2 Peng inom förskoleverksamheten, grundskola och gymnasiet
- 2.3 Taxor och avgifter inom förskoleverksamhet och fritidshem
- 2.4 Taxor och avgifter inom måltidsverksamhet
- 2.5 Peng inom vuxenutbildning inkl SFI
- 2.6 Peng inom äldreomsorg och LSS-verksamhet
- 2.7 Taxor och avgifter inom äldreomsorg och LSS-verksamhet
- 2.8 Anslag träffpunkter m.m.
- 2.9 Peng, taxor och avgifter inom familjerådgivning
- 2.10 Taxor och avgifter inom Kommunstyrelsen
- 2.11 Bestämmelser till Kommunstyrelsens taxor
- 2.12 Taxor och avgifter inom Byggnadsnämnden
- 2.13 Taxor och avgifter inom Miljö- och hälsoskyddsnämnden
- 2.14 Mål för Österåkers kommun
- 2.15 Internkontrollplan

I. Vision, mål och styrning

I.1 Vision 2040

Österåkers vision, *Vision 2040*, anger riktningen för kommunens arbete framåt och ska genomsyra det som görs i kommunen och de beslut som fattas.

Med kvalitet, trygghet och valfrihet i fokus,

skapar vi en hållbar framtid.

Österåker - möjligheternas skärgårdskommun

Möjligheternas skärgårdskommun - I Österåker lever alla delar av kommunen. Här finns det trivsamma småstadslivet med sitt rika utbud, en grönskande och livfull landsbygd och vår vackra skärgård som är tillgänglig för såväl kommuninvånare som besökare. I Österåker lever du ett gott vardagsliv med närhet till det mesta som behövs. Här finns goda utbildningsmöjligheter, ett aktivt näringsliv, gott serviceutbud och många lokala arbetsplatser. På fritiden finns många aktiviteter att ägna sig åt inom idrott, kultur och friluftsliv. Här finns möjlighet till rekreation och aktivitet på hav och land. I Österåker kan du gå genom livets alla faser och genom egna val skapa en tillvaro som passar dig.

Österåker präglas av idériedom och delaktighet. Både medarbetare och invånare är medskapare av vår framtidskommun och tillsammans bidrar vi till en gemenskap och positiv utveckling för kommunens bästa.

I visionen lyfts fyra strategiska områden fram:

Kvalitet - Österåker står för hög kvalitet i all service och verksamhet som finansieras med kommunala medel.

Verksamheten präglas av tillit och öppenhet. Invånaren står i fokus och arbetet syftar till ständiga förbättringar.

Trygghet - Österåker är en trygg kommun att leva och verka i, liksom att besöka. Här kan människor mötas, känna sig hemma och finna lugn. Trygghetsskapande åtgärder kombineras med långsiktiga och främjande insatser som ger resultat. Här finns trygghet genom hela livet.

Valfrihet - Österåker erbjuder ett brett utbud och stor valfrihet. Med stor mångfald inom välfärdstjänster, näringsliv, kultur- och föreningsliv, så väl som god variation av naturtyper och bostadsmiljöer, finns många möjligheter att välja hur livet ska se ut.

Hållbar framtid - Österåker använder gemensamma resurser på ett sådant sätt att framtida generationers framtidsutsikter inte äventyras. Det handlar såväl om ekologi som om en ansvarsfull social och ekonomisk utveckling. Österåker har ett offensivt och innovativt förhållningssätt till hållbarhet och ger kommunens invånare förutsättningar att göra kloka val.

1.2 Kommunfullmäktiges övergripande mål

Visionen tydliggörs bland annat genom Kommunfullmäktiges övergripande mål och nämndernas resultatmål och indikatorer. Österåkers kommun arbetar efter en mål- och resultatstyrningsmodell, som utgör styrmodell för nämnderna avseende planering, uppföljning, analys och åtgärder. Som en del av styrmodellen tar respektive nämnd fram resultatmål, resultatindikatorer och mätmetod utifrån Kommunfullmäktiges fyra övergripande mål.

Måluppfyllelsen återrapporteras tillsammans med en analys två gånger om året, i delårsrapporten och i verksamhetsberättelsen.

De övergripande målen togs inför den nya mandatperioden och ersätter de sju tidigare inriktningsmålen från och med 2024. Nämndernas fastslagna mål återfinns i bilaga 2.14.

Mål 1: Österåkers verksamheter präglas av hög kvalitet

Kommunens verksamheter ska präglas av hög kvalitet. Verksamheterna strävar efter att ständigt utvecklas för att möta invånarnas, brukarnas och besökarnas förväntningar och behov. Strategin för verksamhetsutveckling lägger grunden för arbetet med delaktighet, kundfokuserat arbetssätt och ständiga förbättringar i hela organisationen. Kommunens kärnverksamheter är särskilt i fokus under målet.

Mål 2: Österåker har en robust och effektiv ekonomi

En god ekonomi är en förutsättning för att kunna bedriva en bra och kvalitativ verksamhet. Under målet är därför fokus för organisationen att använda de gemensamma resurserna på ett klokt och effektivt sätt som säkrar både kvaliteten i den befintliga verksamheten och driver den utveckling som behövs för att kunna säkra den framtida kvaliteten. Den ekonomiska planeringen är långsiktig och bidrar till en fortsatt robusthet i kommunens ekonomi, vilket ger

förutsättningar för att kunna möta både oförutsedda konjunktursvängningar och framtida demografiska utmaningar.

Mål 3: Österåker är en trygg kommun för de som vistas, verkar och bor här

Invånare, besökare, medarbetare och brukare ska känna sig trygga i Österåkers kommun. Arbetet under målet strävar mot ett tryggare Österåker och arbetet präglas av trygghetsskapande åtgärder och långsiktiga, främjande insatser som skapar en trygghet genom hela livet. Trygghetsfrågorna spänner över både kommunens verksamheter och över det offentliga rummet.

Mål 4: Österåkers utveckling sker med fokus på en hållbar framtid

Österåker är en kommun som växer och tillväxten ska ske på ett ansvarsfullt och hållbart sätt. Österåker ska ha ett offensivt och innovativt förhållningssätt till hållbarhet. Under målet ryms både ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet och program för dessa tre områden lägger grunden för arbetet.

1.3 God ekonomisk hushållning och långsiktig ekonomisk planering

En god ekonomi är en förutsättning för att kunna förverkliga kommunens vision och för att nå de övergripande målen. God ekonomisk hushållning är en viktig del i kommunkoncernens hållbara utveckling och handlar om att kommunen ska använda offentliga medel på ett effektivt och ändamålsenligt sätt, som gör att dagens kommuninvånare får ut så mycket som möjligt för sina skattepengar, och att morgondagens kommuninvånare försäkras minst samma servicenivå som dagens kommuninvånare.

I kommunens planerings- och styrprocess ingår att ta fram en tioårsplan vartannat år. Syftet är att skapa ett underlag som beskriver den långsiktiga ekonomiska utvecklingen i kommunen och som kan ligga till grund för politiska ställningstagande inför exempelvis budget- och verksamhetsplan. Den långsiktiga ekonomiska planeringen uppdateras under 2023 och visar att kommunen är, och kommer fortsätta vara, i en period av tillväxt. Under prognosperioden beräknas befolkningen växa med cirka 30 procent, från knappt 49 140 invånare 2022, till över 65 000 invånare 2033.

När det gäller befolkningsstrukturen är det framförallt de yngsta åldersgrupperna (0-5 år) och de äldsta (80 år och äldre) som beräknas växa i förhållande till övriga grupper under prognosperioden. För att kunna möta invånarnas behov av, och förväntningar på, kommunala tjänster och kommunal service behöver investeringar göras inom de olika verksamhetsområdena för att möta behovet.

I.4 Finansiella mål

För att uppnå god ekonomisk hushållning och kunna styra kommunens verksamhet ur ett finansiellt perspektiv krävs finansiella mål, som utgör en ram för kommunens verksamhetsplan. Inför budget 2024 har nya finansiella mål tagits fram med ett större fokus på en långsiktigt robust och effektiv ekonomi, vilket ger kommunen förutsättningar att kunna möta både oförutsedda konjunktursvängningar och framtida demografiska utmaningar. De övergripande finansiella målen inför budget 2024 och planåren 2025–26 är:

- Kommunens soliditet (inklusive samtliga pensionsförpliktelser och löneskatt) ska öka över tid
- Kommunens resultat ska, som andel av skatter och bidrag, minst vara 1 procent för budgetåret och 2 procent för mandatperioden
- Mandatperiodens anslagsfinansierade investeringar ska vara självfinansierade
- Nettokostnadsutveckling per invånare ska inte överskrida 3 procent i snitt under mandatperioden

Syftet med första målet är att bygga kommunens betalningsförmåga. Målet mäts genom att titta på trenden för soliditet över en tioårsperiod och målet kan anses uppfyllt om trenden är positiv.

Syftet med andra målet är att skapa en robusthet i kommunens ekonomi. Genom att planera för positiva resultat, både under budgetåret och under mandatperioden, läggs en god grund för att kunna finansiera kommunens framtida investeringar. Målet mäts genom att ställa årets budgeterade resultat och resultatutfallet över mandatperioden mot skatteintäkter, generella bidrag och tilldelning i utjämningsystemet.

Syftet med tredje målet är att kommunens finansiella handlingsutrymme ska kunna hållas intakt över tid. Därför ska, när den löpande driften finansierats, en tillräcklig stor andel av intäkterna återstå för att kunna finansiera årets investeringar. Målet mäts genom att titta på självfinansieringsgraden och är uppfyllt om 100 procent av de anslagsfinansierade investeringarna finansieras av resultat sett över mandatperioden.

Syftet med fjärde målet är att kommunen över tid ska kunna vidmakthålla en god balans mellan löpande intäkter och kostnader. Detta är viktigt för att fortsatt kunna hålla låg utdebitering av kommuninvånarna och därmed skattesatsen så låg som möjligt.

2023 har Österåker haft den lägsta kommunala skattesatsen i landet med 16,90 öre per skattekrona och i budgetförutsättningarna för 2024 ingår en skattesänkning med 30 öre till 16,60 öre per skattekrona. Kommunen har med stöd av finansiella mål och god ordning på ekonomin haft starka resultat under

de senaste åren. Soliditeten har haft en positiv trend och kommunen har reserverat cirka 225 mnkr inom resultatutjämningsreserven (RUR), som är möjlig att nyttja i sämre tider till följd av exempelvis en lågkonjunktur.

1.5 Ekonomiska principer

Principiella ställningstaganden och ärenden av större vikt kopplat till budget och ekonomi ska alltid behandlas av Kommunstyrelsen och Kommunfullmäktige. Det kan till exempel handla om taxor och avgifter.

Kommunfullmäktige tilldelar nämnderna en nettoram bestående av kostnader och intäkter för driften. Kommunfullmäktige kan ange särskilda ändamål som vissa delar av anslaget ska användas till, ett exempel på ett sådant ändamål är kommunens avskrivningar. I övrigt har nämnden rätt att inom tilldelad kostnads- och intäktsram omfördela resurser mellan verksamhetsområden, efter avstämning med ekonomiavdelningen. För verksamheter inom egen regi kan inte omfördelning ske mellan verksamhetsområden, men däremot mellan enheter inom verksamhetsområdet (undantaget är anslagsfinansierade verksamheter). Respektive nämnd ska upprätta en verksamhetsplan enligt Kommunfullmäktiges ramar, samt läsa in budgeten i ekonomisystemet senast den 31 januari 2024.

Tilldelade ramar utgör den yttersta restriktionen för verksamheten. Beslut som fattas av nämnden ska rymmas inom tilldelad ram. Större förändringar eller avvikelser från vad Kommunfullmäktige beslutat måste behandlas av Kommunfullmäktige.

Avvikelse som uppstår under innevarande budgetår ska så långt det är möjligt hanteras av nämnderna inom tilldelad budgetram. I de fall avvikelser inte går att hantera inom tilldelad budgetram, exempelvis kopplat till större förändringar i volymer, kommer det istället hanteras i kommande års budget, där nämnderna kompenseras för volymförändringar.

Alla ärenden som medför ekonomiska konsekvenser utöver nämndernas tilldelade ramar för innevarande budgetår eller som innebär ekonomiska konsekvenser på längre sikt, ska stämmas av med ekonomiavdelningen innan handlingar lämnas över till Kommunstyrelsen och Kommunfullmäktige för behandling.

Nämnderna ska göra ekonomiska uppföljningar, så kallade månadsrapporter, sex gånger under året: februari, mars, april, juni, september och oktober. Både utfall och prognos ska kommenteras i förhållande till budget. Av kommentarerna ska framgå vilka antaganden som har använts i prognosen, vilka osäkerhetsfaktorer som finns och vad som orsakat eventuella avvikelser. Vid avvikelser ska nämnden redogöra för hur de planerar att åtgärda detta

under året. I uppföljningen per mars och september ska nämnderna dessutom redovisa läget för riktade bidrag. Utöver månadsrapporter görs ett delårsbokslut per augusti och därefter ett årsbokslut och en årsredovisning.

1.6 Intern kontroll

Syftet med intern kontroll är att säkerställa en effektiv förvaltning och att undgå allvarliga fel, både avsiktliga och oavsiktliga. Vidare utgör internkontrollen en betydelsefull del i kommunens styrsystem och ska säkerställa att nämnderna och de kommunala bolagen följer Kommunfullmäktiges mål och riktlinjer.

En risk- och väsentlighetsanalys har genomförts av en arbetsgrupp i Kommunstyrelsens förvaltning, vilket har resulterat i tre kommungemensamma kontrollmoment som ska ingå i samtliga nämnders internkontrollplaner. De tre centrala kontrollmomenten fokuserar i hög grad på att kontrollera huruvida fastställda riktlinjer och rutiner efterföljs i organisationen.

- 1) Det finns en redundans i organisationen genom framtagna rutinbeskrivningar för det dagliga arbetet. Kontrollmomentet syftar till att nämnderna ska se till att man har rutinbeskrivningar/processkartor på plats för de viktigaste arbetsuppgifterna/processerna eller att man har en plan för framtagandet av dessa under året.
- 2) Alla förvaltningar har en aktuell kompetensförsörjningsplan. Kontrollmomentet syftar till att säkerställa att nämnderna följer den rutin som HR tagit fram gällande framtagandet av kompetensförsörjningsplan.
- 3) Efterlevnad av policy för hållbart resande. Kontrollmomentet syftar till kommunens policy för hållbart resande, där nya rutiner för klimatväxling har tagits fram under 2023. Det är förvaltningarnas ansvar att se till att policyn är kommunicerad till medarbetarna och att den efterlevs. Kommunstyrelsens förvaltning kommer att följa efterlevnaden genom nyttjandet av klimatväxling per förvaltning.

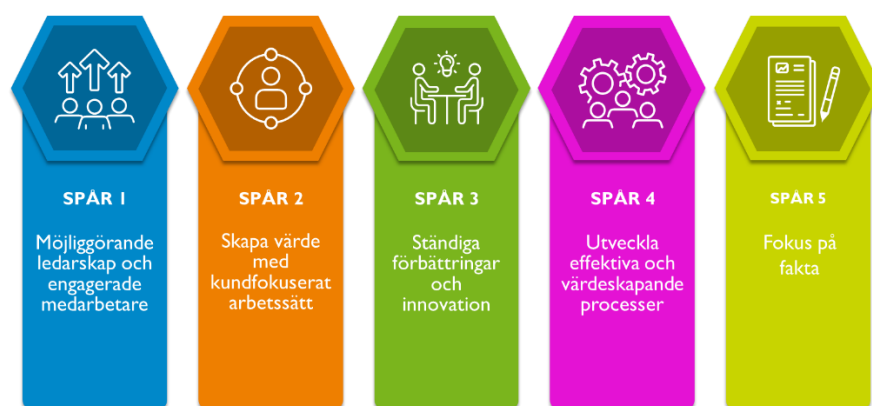
Kontrollmomenten ska följas upp av respektive nämnd och återrapporteras i verksamhetsberättelsen. Utöver de centralt beslutade kontrollmomenten har nämnderna genomfört en egen risk- och väsentlighetsanalys för att få fram ytterligare ett antal kontrollmoment, vilka är verksamhetsspecifika. Dessa återfinns i bilaga 2.15.

I.7 Strategisk verksamhetsutveckling

Att kunna erbjuda en trygg kommunal verksamhet med hög kvalitet för de som bor, vistas och verkar i Österåker är ett av kommunens viktigaste uppdrag. För att kunna hantera de förändringskrafter som framgent påverkar kommunal sektor och för att klara det framtida välfärdsuppdraget, kommer det att krävas ett systematiskt utvecklingsarbete och olika typer av resursoptimering.

Utvecklingen kommer att behöva ske både inom administrativ verksamhet och inom kärnverksamhet.

En kommunövergripande strategi har därför tagits fram för att ge nämnder, bolag och förvaltningar vägledning i hur olika utvecklingsinsatser ska prioriteras och drivas, både på kort och på lång sikt. I framtagandet av strategin har arbetet utgått från forskning och beprövad erfarenhet inom kvalitetsledning med fokus på offensiv kvalitetsutveckling, samt kommunorganisationens förutsättningar. Strategin mynnar ut i fem strategiska spår för att nå Österåkers vision, *Vision 2040*.

I texten nedan lyfts under respektive spår fram de fokusområden som är identifierade för 2024.

Spår 1 - Möjliggörande ledarskap och engagerande medarbetare

Systematiskt och långsiktigt arbeta med ledarutveckling i syfte att utveckla en kultur och ett ledarskap som skapar goda förutsättningar för verksamhetsutveckling.

- Detta görs genom att utveckla ett ledarskapsprogram för nya och redan etablerade chefer.

Systematiskt och aktivt främja ett medarbetarskap som kännetecknas av engagemang för kommunens framtid och aktivt deltagande i förbättrings- och verksamhetsutvecklingsarbete.

- Detta görs genom att fortsätta att utveckla arbetet med medarbetarengagemang genom exempelvis Årets möjliggörare, Möjlighetsdagen och Möjlighetskvällen.

Systematiskt arbeta för att attrahera, utveckla och behålla kompetens som möter både aktuellt och framtida kompetensbehov.

- Detta görs genom att utveckla arbetet med det strategiska kompetensförsörjningsarbetet i kommunen. Det behövs en utökad samverkan i frågan där kompetens från verksamheterna, HR och näringsliv/arbetsmarknad arbetar tillsammans för att systematisera arbetet och gör det kommunen kan för att trygga kompetensförsörjningen framåt, exempelvis genom en styrgrupp.

Spår 2 - Skapa värden med kundfokuserat arbetssätt

Utveckla strategi och arbetssätt för systematisk och behovsdriven invånardialog/ medborgardialog.

- Detta görs genom att utveckla nya metoder och mötesplatser där invånare kan möta kommunens representanter. Bland annat kommer en riktad insats göras för att få mer input från ungdomar. Råden har också fått en ny utformning som bör utvärderas under 2024. En första pilot genomförs också med AI för att samla in och sortera data för att fånga upp aktuella frågor.

Spår 3 - Ständiga förbättringar och innovationer

Utveckla och implementera en struktur för interna utvecklingsinitiativ/ utvecklingsprojekt.

- Detta kommer att göras bland annat genom att fortsätta arbetet och utveckling med Utvecklingsslussen. Hittills har cirka 2,2 mnkr beviljats, fördelat på 16 initiativ.

Spår 4 - Utveckla effektiva och värdeskapande processer

Initiera en långsiktig förflyttning mot ett processorienterat arbetssätt där kommunens processer utgår från behov och nytta för invånare och intressenter

Strukturerar och systematiserar arbetet med kartläggning av kommunens processer i syfte att optimera resursanvändning och öka kvaliteten

Digitalisera och robotisera delar av processer som kan bidra till ökad kundnytta och optimerad resursanvändning

- Detta görs genom att det projekt med processkartläggning som pågått under året tas över av ordinarie organisation och en arbetsgrupp bildas med representation från digitalisering och kvalitet och hållbarhet. Arbetet med processkartläggning och digitalisering har pågått under en längre tid i organisationen, men i olika omfattning i olika förvaltningar. Nästa steg måste tas under året där processutveckling blir målet för kartläggningsarbetet i syfte att arbeta smartare, mer resurseffektivt och skapa ett större värde för kommunens brukare och invånare.

Aktivt nyttja välfärdsteknikens möjligheter för ökad kundnytta och kundnöjdhet

- Arbetet med att nyttja välfärdsteknikens möjligheter fortsätter, särskilt inom vård och omsorg. Ett projekt genomförs under 2024 där socialförvaltningen skapar möjligheter för brukare och verksamheter att låna tekniska hjälpmedel för att skapa ökade möjligheter till självständighet och delaktighet för enskilda individer. Ett projekt pågår redan, Boet, som är en app som skapar större möjligheter för självständighet och delaktighet för boende i grupp- och servicebostad.

Spår 5 - Fokus på fakta

Vidareutveckla och systematisera användningen av nyckeltal, analys och uppföljning i syfte att utveckla verksamheten.

- Detta görs genom att ett nytt utökat program för uppföljning och insyn tas fram, som även inkluderar uppföljning av kommunens egna verksamheter. Uppföljning är ett identifierat utvecklingsområde och ett förbättringsarbete är påbörjat där framförallt uppföljning av kommunens upphandlade verksamheter och leverantörer håller på att utvecklas och systematiseras. En utbildning för att förbättra analysarbetet kommer att erbjudas i verksamheterna under 2024.

Utveckla den systematiska återkopplingen av analyser till både förtroendevalda och allmänhet.

- Detta görs bland annat genom framtagandet av en så kallad Målbarometer där både allmänhet och förtroendevalda får ta del av hur måluppfyllelsen ser ut, analys och förklaring till utfall, samt åtgärder och aktiviteter som genomförs för att nå målen.

2. Budgetförutsättningar inför 2024–2026

2.1 Omvärldsfaktorer

För att kunna planera och förutse utvecklingen de kommande åren är det viktigt att analysera de omvärldsfaktorer som påverkar Österåkers utveckling. Den ekonomiska situationen i världen, Europa och Sverige påverkar kommunens ekonomiska förutsättningar på både kort och lång sikt och beaktas i budgetarbetet. Det kan handla om global utveckling, nya lagar och förordningar, utveckling av konjunktur, skatteunderlag, arbetsmarknad och penningpolitik. Antaganden och prognoser görs utifrån idag kända faktorer och ett antal framtida troliga scenarion.¹

2.1.1 Konjunkturläget

Det finns ett flertal prognosinstitut som gör prognoser över den framtida ekonomiska utvecklingen. Österåkers kommun tar framförallt hänsyn till de antaganden som Sveriges kommuner och regioner (SKR) gör rörande den ekonomiska utvecklingen, men bevakar flertalet prognoser och indikatorer, som till exempel regeringens prognoser, samt Riksbankens, Ekonomistyrningsverket (ESV) och Konjunkturinstitutets (KI) bedömningar.

Efter år av pandemi och krig står världen inför en lågkonjunktur. Både Europa och USA har drabbats av hög inflation, då utbudsstörningar har påverkat prissättningen. BNP-utvecklingen för Europaområdet förväntas landa på 0,5 för 2023 och 0,8 för 2024. Tillväxten i USA ligger på 2,1 för 2023 och 1,1 för 2024. Kinas BNP prognos landar på 5,1 för 2023 och 4,6 för 2024.

I USA är ekonomin i en tillväxtperiod och USA:s centralbank har höjt räntan snabbare och kraftigare än motsvarigheterna har gjort i euroområdet. Effekten av deras höjda styrränta märks dock inte lika snabbt, eftersom majoriteten av låntagare har bundit räntan när den var mycket låg och på lång tid.

Kinas ekonomi har haft en svagare utveckling än prognostiserat. Efter hårda covidrestriktioner i landet och geopolitiska spänningar med USA har framtidstron sjunkit för konsumenter och privata företag som är verksamma i landet. Kina står också inför en bostadsbubbla och en svag fastighetsmarknad. Då Kina är en stor motor i världsekonomin påverkar deras ekonomiska tillväxt i hög grad länder i Europa. Många länder exporterar råvaror till Kina där produktförädlingen sker. En låg tillväxt i Kina blir märkbar, speciellt i

¹ Källor till avsnitt 2: Konjunkturinstitutet, *Konjunkturläget september 2023*, SKR: *Budgetförutsättningar för åren 2023–2026*; ESV: *Prognos, statens budget och de offentliga finanserna, september 2023*; Riksbanken, *Penningpolitisk rapport, september 2023*; Arbetsförmedlingen, *Arbetsmarknadsutsikterna våren 2023*. SCB, *Konsumentprisindex (KPI), september 2023*

Tyskland, vilket i sin tur får effekter på hela Europa. Sverige exporterar både till Tyskland och Kina och är därmed direkt påverkad av ländernas ekonomiska utveckling.

I Sverige uppmättes inflationen som högst till 10,2 procent i december 2022 mätt i KPIF (Konsumentprisindex med fast ränta). Under 2023 har inflationen sakta stabiliserat sig. Riksbanken har som mål att inflationen ska nå 2 procent mätt i KPIF inom en rimlig tid. För att nå målet har en kontinuerlig höjning av styrräntan genomförts, vilken i oktober 2023 ligger på 4,0 procent. Den svenska kronan är svag och har fallit i kronindex (KIX)² under flera år och anses vara en av huvudorsakerna till att Riksbanken höjde styrräntan under hösten 2023.

Med den förda penningpolitiken väntas inflationen sjunka tillbaka under andra halvan av 2023 och stabiliseras nära 2 procent under 2024. Detta gör att Riksbanken förväntas sänka styrräntan under andra halvan av 2024 till 3,75 procent vid årets slut. Även under 2025 förväntas styrräntorna sänkas, men kommer med största sannolikhet förbli högre än innan pandemin.

Energipriserna steg kraftigt under 2022 och drev på inflationen.

Långtidsväderprognoser förutspår en mild vinter för Europa och under vintern 2023/2024 förväntas energipriserna vara stabila, då Europas länder har fyllt på sina gaslager. Även oljepriset förväntas vara stabilt. Sammantaget bådadar det för en stabilare inflation.

Den höga räntan påverkar svenska hushåll och företag, vilka är mer räntekänsliga jämfört med många andra europeiska länder. Svenska hushåll och företag är högt belånade och har kortare räntebindningstider jämfört med övriga Europa. Det gör att penningpolitiken får snabbare genomslag i Sverige och att påverkan på ekonomin förväntas bli mindre utdragen.

Bostadspriserna har sjunkit cirka 14 procent sedan början av 2022. De nedgående bostadspriserna, inflationen och de höga räntorna påverkar i hög grad omsättningen på bostäder och nybyggandet. För Österåkers del innebär det att befolkningen inte ökar i samma takt som tidigare. Färre personer flyttar in till kommunen än prognostiserat, vilket har förändrat förutsättningarna för kommunens skatteunderlag.

Aktiviteten i svensk ekonomi har sjunkit under 2023 och förväntas ge en negativ BNP-utveckling 2023. 2024 kommer bli marginellt bättre. Svensk ekonomi bedöms därför vara i lågkonjunktur mellan 2023-2025. Först 2026 bedöms återhämtningen ta fart. Enligt KI:s konjunkturbarometer är hushållen mycket negativa inför framtiden på grund av de höga räntorna och den höga

² KIX är ett valutakursindex som beskriver den svenska kronans värde mot valutor i 32 länder

inflationen. Näringslivet tror fortsatt på ökade priser och en oförändrad personalstyrka.

Sammanfattningsvis råder stor osäkerhet gällande den ekonomiska utvecklingen framöver, då risk finns för potentiella utbudsstörningar beroende av de geopolitiska spänningarna runt om i världen, samt oförutsägbara klimat och väderrelaterade problem.

2.1.2 Skatteunderlagsutveckling

Kommunsektorn är i mycket stor utsträckning beroende av skatteunderlagsutvecklingen i såväl den egna kommunen som i riket. Utvecklingen av hela samhällsekonomin är viktig, då den dominerande inkomstkällan utgörs av skatteintäkter. Bedömningen av skatteunderlagstillväxten är osäker de kommande åren mot bakgrund av det samhällsekonomiska läget som presenterats i tidigare avsnitt.

Skatteunderlagstillväxten för 2024 är preliminärt 3,3 procent, enligt regeringen. 2023 beräknas utfallet bli 4,6 procent. Prognosen är att arbetslösheten förväntas stiga och arbetade timmar minska.

SKR bedömde i augusti en skatteunderlagstillväxt på 4,9 procent 2023 och 3,8 procent för 2024, vilket är en upprevidering av 2023 och sänkning av 2024 från prognosen i april, som låg till grund för beräkningarna i direktivet.

Förändringen i prognoserna beror på förskjutning av prognostiserad arbetslöshet som förväntas öka under 2024. Österåkers budget utgår i huvudsak från SKR:s prognos i augusti, se tabell nedan.

Tabell 1: Prognosinstituts bedömningar kring ett antal indikatorer (Procentuell förändring om inte annat anges)

SKR, 24 aug 2023	2022	2023	2024	2025	2026
<i>BNP, kalenderkorrigerade värden</i>	2,8	-0,6	1,2	3,4	2,4
<i>Sysselsättning, arbetade timmar*</i>	2,3	2,4	-0,7	1,7	1,7
<i>Arbetslöshet, procent av arbetskraften 15-74 år**</i>	7,5	7,8	9,1	8,8	7,8
<i>Timlön, Konjunkturlönestatistiken</i>	2,7	3,9	3,8	5,1	5,1
<i>Timlön, Nationalräkenskaperna</i>	3,9	2,7	4,5	3,4	3,3
<i>Inflation, KPIF</i>	7,7	6,0	2,0	1,9	2,0
<i>Inflation, KPI</i>	8,4	8,5	2,8	1,4	1,8
<i>Styrränta årets slut, procent</i>	2,5	4,0	2,5	2,0	1,8
<i>Skatteunderlagsprognos augusti</i>	5,7	4,9	3,8	5,0	4,8
<i>Skatteunderlagsprognos april</i>	5,4	4,3	4,0	4,8	4,7
ESV, 14 sep 2023	2022	2023	2024	2025	2026

<i>BNP, kalenderkorrigerade värden</i>	2,8	-0,7	1,0	3,0	2,3
<i>Arbetade timmar, kalenderkorrigerade värden</i>	2,3	1,8	0,0	0,5	0,7
<i>Arbetslöshet, procent av arbetskraften 15-74 år</i>	7,5	7,7	8,2	8,0	7,6
<i>Timlön, Konjunkturlönestatistiken</i>	2,8	3,9	3,9	3,7	3,5
<i>Inflation, KPIF</i>	7,7	6,3	2,4	1,7	2,0
<i>Inflation, KPI</i>	8,4	8,8	3,8	1,3	1,2
<i>Styrränta vid årets slut</i>	2,5	4,0	3,2	2,0	2,0
<i>Skatteunderlagsprognos september</i>	5,8	4,8	3,8	4,2	4,3
Regeringen, 15 sep 2023	2022	2023	2024	2025	2026
<i>BNP, kalenderkorrigerade värden</i>	2,8	-0,8	1,0	2,9	3,1
<i>Sysselsättning, arbetade timmar*</i>	2,7	1,5	-0,3	0,7	1,4
<i>Arbetslöshet, procent av arbetskraften 15-74 år</i>	7,5	7,6	8,2	8,3	7,4
<i>Inflation, KPIF, årsgenomsnitt</i>	7,7	6,0	2,7	2,0	2,0
<i>Inflation, KPI, årsgenomsnitt</i>	8,4	8,7	4,0	1,7	1,9
<i>Styrränta, procent</i>	0,8	3,5	3,8	2,7	2,3
<i>Skatteunderlagsprognos september*</i>	5,7	4,6	3,3	4,2	5,0
<i>Skatteunderlagsprognos april</i>	5,0	4,4	2,4	4,5	5,3
Riksbanken, 20 sep 2023	2022	2023	2024	2025	2026
<i>BNP, kalenderkorrigerade värden</i>	2,8	-0,8	-0,1	1,9	.
<i>Sysselsättning, arbetade timmar*</i>	2,3	1,9	-1,0	0,7	.
<i>Arbetslöshet, procent av arbetskraften 15-74 år</i>	7,5	7,4	8,3	8,3	.
<i>Timlön, Nationalräkenskaperna</i>	4,0	3,1	4,0	3,4	.
<i>Timlön, Konjunkturlönestatistiken</i>	2,7	3,9	4,0	3,4	.
<i>Inflation, KPIF, årsgenomsnitt</i>	7,7	5,9	2,5	1,8	.
<i>Inflation, KPI, årsgenomsnitt</i>	8,4	8,6	4,6	2,4	.
<i>Styrränta, årsgenomsnitt</i>	0,8	3,5	4,1	4,0	.
KI, 27 sep 2023	2022	2023	2024	2025	2026
<i>BNP, kalenderkorrigerade värden</i>	2,8	-0,4	1,1	3,1	3,2
<i>Sysselsättning, arbetade timmar*</i>	2,3	1,8	0,1	1,1	1,7
<i>Arbetslöshet, procent av arbetskraften 15-74 år</i>	7,5	7,5	8,2	8,3	7,7
<i>Timlön, Nationalräkenskaperna</i>	4,1	3,7	4,1	4,6	3,2
<i>Timlön, Konjunkturlönestatistiken</i>	2,7	3,9	3,8	3,9	3,9
<i>Inflation, KPIF, årsgenomsnitt</i>	7,7	6,0	2,5	1,6	2,0
<i>Inflation, KPI, årsgenomsnitt</i>	8,4	8,6	4,1	1,1	1,8
<i>Styrränta vid årets slut</i>	2,5	4,3	3,5	2,3	2,3

*Regeringens fastställda uppräkningsfaktorer för 2023 och 2024

2.1.3 Arbetsmarknad

Under inledningen av 2023 har arbetsmarknaden varit motståndskraftig i förhållande till det ekonomiska läget. Trots hög inflation och räntor så har arbetslösheten till och med minskat under årets början för Österåkers kommun, Stockholms län och riket.

Arbetslösheten för riket, baserat på inskrivna arbetslösa, ligger på 6,4 procent i augusti. Sett över de senaste åren var arbetslösheten som lägst, 6,1 i maj 2023 och som högst 9,2 procent i juli 2020.

För kommunala verksamheter har sysselsättningen gått ned under 2023. Den kommunala verksamhetsvolymen måste anpassa sig till de högre kostnadsnivåerna som uppstår av stigande priser och löner. För 2024 förväntas privat sektor följa nedgången.

Prognosmakare gör bedömningen att arbetslösheten kommer att öka och sysselsättningsgraden minska. KI gör bedömningen att arbetslösheten ökar till i genomsnitt 8,2 procent 2024. Samtliga prognosmakare bedömer att sysselsättningen mätt i arbetade timmar minskar eller ligger på nuvarande nivå 2024. På grund av den prognostiserade låga efterfrågan bedöms arbetslösheten öka under andra halvåret 2023 och första halvåret 2024. Den stigande arbetslösheten påverkar främst människor som redan har svårt att hitta arbete, vilket främst är personer utan gymnasieutbildning, utrikesfödda, äldre och personer med funktionsnedsättning. Det förväntas dock inga stora ökningarna i arbetslösheten som under pandemin, utan ökningen i arbetslösa bedöms följa en naturlig lågkonjunktur. Företag, kommuner och regioner kommer behöva anpassa sig till den svaga ekonomin. Kostnaderna för att rekrytera personal är stora och svårigheterna att hitta rätt kompetens för arbetsgivare har ökat efter pandemin. Motståndskraften på arbetsmarknaden bidrar till att lågkonjunkturen inte blir djupare.

I Österåker var cirka 1450 personer inskrivna hos Arbetsförmedlingen i augusti 2023. I Österåker klassas nästan 350 personer som långtidsarbetslösa.³ Ungefär 550 personer har varit arbetslösa mellan 6-12 månader och riskerar att gå in i långtidsarbetslöshet framöver. Arbetslösheten var 3,9 procent i Österåker i augusti 2023 enligt Arbetsförmedlingens registerbaserade statistik. I länet och riket som helhet ligger arbetslösheten betydligt högre på 6,3 respektive 6,4 procent. Utvecklingen i Österåker har följt utvecklingen i riket och länet. Bland utrikesfödda är arbetslösheten 8,8 procent i Österåker, vilket är lägre än både länet (12,1 procent) och riket (cirka 15,2 procent). Arbetslösheten bland unga vuxna 18-24 år 5,5 procent i Österåker, vilket även det är lägre än både länet (7,0 procent) och riket (7,9 procent).

³ Av de som ingår i kategorin Öppet arbetslösa och sökande i program

2.2 Lokala förutsättningar

Liksom globala och nationella faktorer har effekter på kommunens utveckling och förutsättningar, har lokala och regionala omständigheter stor påverkan på en kommun. I ett lokalt och regionalt perspektiv kan det handla om faktorer som samhällsutveckling, bostadsbyggande och demografiska förändringar.

2.2.1 Strategisk samhällsutveckling

Österåkers kommun har en tydlig roll i Stockholmsregionen. Regionen har en stark tillväxt, där Österåkers kommun är en av de kommuner som växer snabbast.

Kommunens översiktsplan *Stad, skärgård och landsbygd – Översiktsplan för Österåkers kommun 2040* är en del av en långsiktig strategisk planering och anger viljeinriktningen avseende mark- och vattenanvändning. Översiktsplanen är ett viktigt underlag för kommunens planering och prioriteringar. Under 2024 kommer ett arbete med att följa upp planen att pågå och en planeringsstrategi kommer att tas fram.

2.2.2 Sverigeförhandlingen – Roslagsbanan in till city

Österåker ingår i Sverigeförhandlingen, för en förbättrad kollektivtrafik och ökad tillgänglighet i Stockholmsregionen. För Österåkers del innebär det att Roslagsbanan förlängs till Stockholm City via Odenplan. I nuvarande översiktsplan och den efterföljande planeringen så ligger fokus på utveckling av kommunens centrala delar och Roslagsbanans stationslägen. Totalt innebär det att cirka 7000 bostäder ska tillkomma mätt från 2018 fram till 2035 genom upprättande och genomförande av program och detaljplaner för bland annat Åkersberga stad, Hacksta-Berga, Åkers Runö, Täljö-Gottsunda och Kanalstaden.

Deltagande kommuner och regionen har kommit överens om att tidigarelägga delar av de initiala delarna av utbygganden av Roslagsbanan till city.

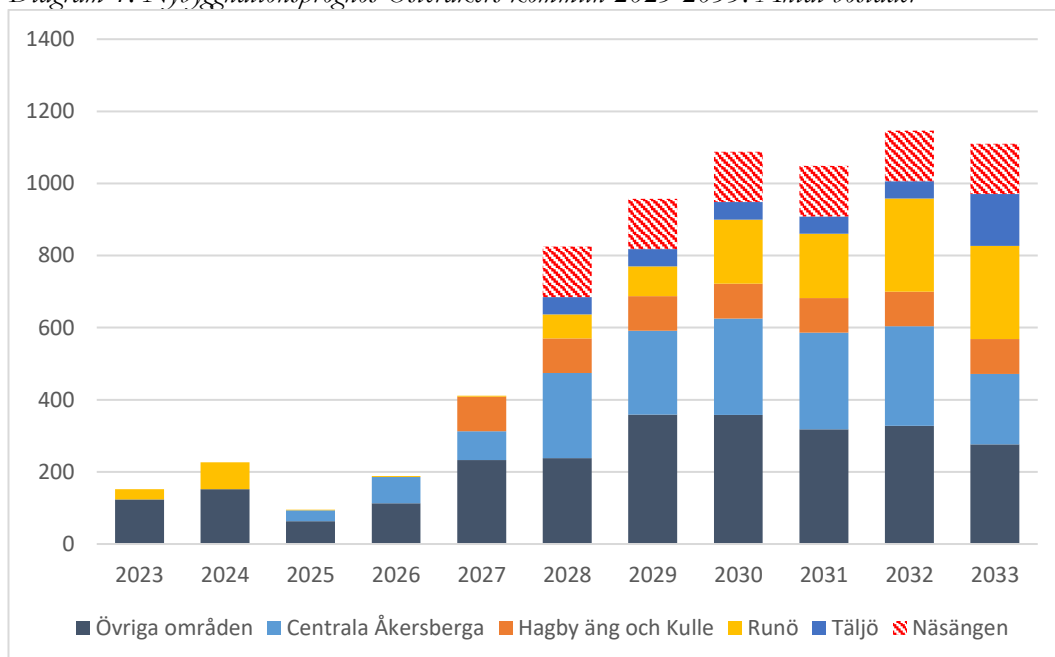
Kommunen finansierar sin del av värdeåterföring genom bidrag från exploitörer i de projekt som bedöms ha störst nyttoeffekt av utbyggnaden.

Kommunen har gjort en avsättning i balansräkningen för kommunens åtagande.

2.2.3 Bostadsbyggande

Samhällsbyggnadsförvaltningen gör antaganden om kommande nybyggnationer i samband med framtagande av befolkningsprognos och kommunen fortsätter att planera för att möta behovet av nya bostäder de närmaste tio åren i takt med att länets befolkning växer.

Diagram 1: Nybyggnationsprognos Österåkers kommun 2023-2033. Antal bostäder

Fotnot: Detaljplan för Näsängen är överklagad i Mark- och miljödomstol vilket gör förutsättningarna för om/när projektet realiserar mycket osäkra.

Diagram 1 visar bostadsbyggnadsprognosen fram till 2033. Lågkonjunkturen påverkar byggnadsplanerna mellan 2023-2026. En majoritet av bostadsbyggnandet planeras i kommunens västra delar, genom bland annat utveckling av delområdet Runö/Täljö med projekt som Täljöviken och Hagby Äng och Kulle. I slutet av planperioden planeras utveckling av Täljö-Gottsunda, i delområdet Österskär byggs Västra Kanalstaden ut och i Svinningeområdet väntas viss utbyggnad ske under hela planperioden. Från 2025 planeras en utveckling av de centrala delarna av Åkersberga.

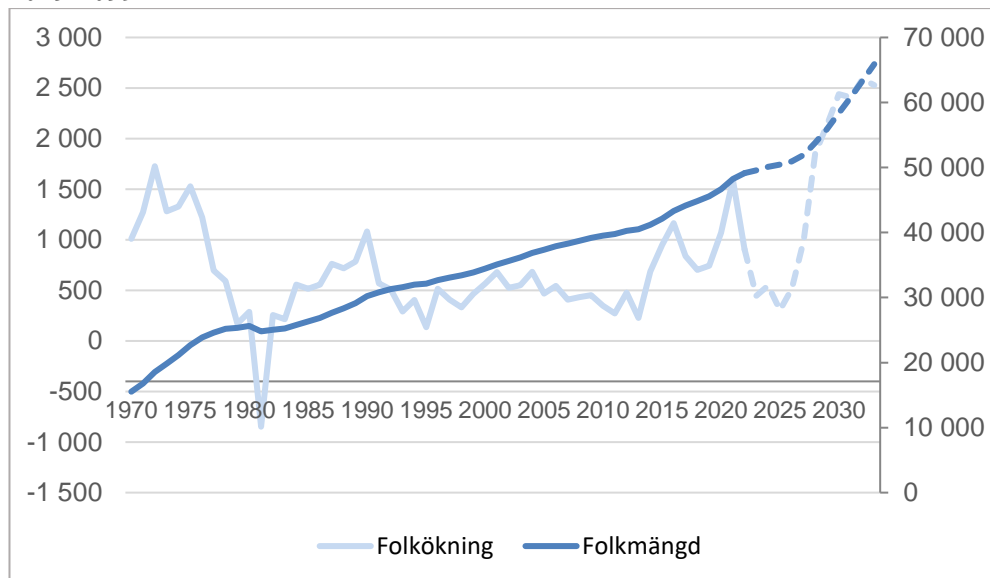
För 2023 prognostiseras omkring 300 bostäder vara klara för inflyttning. Per sista augusti 2023 hade ungefär 160 av dessa stått klara för inflyttning. Utifrån byggprognos från maj 2023 väntas byggtakten minska 2023 för att öka 2024, då påbörjade byggprojekt ska vara klara. Under 2025 är prognosen att få bostäder kommer stå klara för inflytt, då väldigt få nya byggprojekt antas starta under lågkonjunkturen. Från 2026 och framåt förväntas byggtakten successivt.

2.2.4 Demografiska förändringar

Befolkningsutvecklingen har stor betydelse för kommunen, eftersom den påverkar behov och efterfrågan av kommunala tjänster, men även storleken på skatteintäkter, generella statsbidrag och det kommunala utjämningsystemet. Befolkningsstillväxten står i stark relation till byggande och färdigställande av bostäder.

Som diagram 2 visar har Österåkers kommun haft en stadig befolkningsutveckling sedan 70-talet. Under de senaste tio åren har kommunen

Diagram 2: Folkmängd och befolkningsökning i Österåkers kommun 1970-2022, prognos 2023-2035

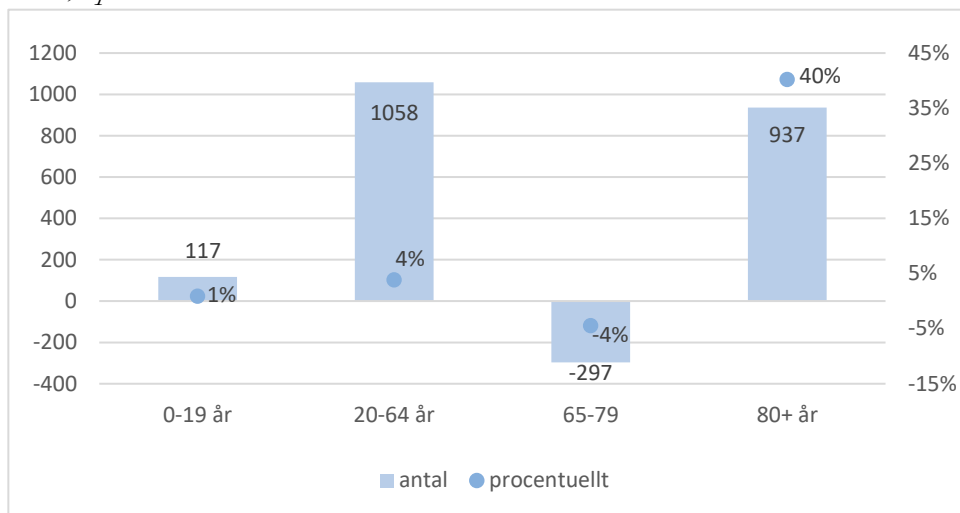
Källa: SCB och Österåkers befolkningsprognos 2023, gjord av Sweco våren 2023

Antalet invånare i Österåkers kommun var den sista augusti 2023 49 395, enligt SCB, vilket är en ökning om 297 personer sedan årsskiftet. Det är en svagare befolkningsökning än motsvarande period föregående år.

Befolkningsutvecklingen är i augusti ungefär i linje med den reviderade befolkningsprognosens för 2023 som gjordes under våren.

Befolkningen växer under 2024, men i en lägre takt än genomsnittet, sett över de senaste tio åren. Befolkningstillväxten står i stark relation till nyproduktion. Enligt kommunens befolkningsprognos beräknas Österåkers kommun att öka med cirka 2 700 personer under åren 2023–2027, det vill säga med ungefär 540 personer per år i genomsnitt, där nästkommande år väntas vara svagare än tillväxten övriga år.

Diagram 3: Prognos av förändring av antal invånare i olika åldersgrupper mellan 2022 och 2026, i procent och absoluta tal.

Källa: SCB, samt Österåkers befolkningsprognos 2023, gjord av Sweco våren 2023

Enligt befolkningsprognosen sker stora förändringar främst i åldersgruppen 80 år och äldre åldersgrupperna mellan 2022 och 2026, vilken ökar med drygt 40 procent. De yngre pensionärerna, 65–79 år beräknas minska något under de kommande åren, medan de som befinner sig i förvärvsarbetande ålder, här definierad som 20–64 år, beräknas öka med 4 procent under samma period. Tabellen avser förhållanden den 31 december respektive år.

Tabell 2 :Antal personer i olika åldersgrupper, utfall 2020–2022, respektive prognos 2023-2026

Befolkning, utfall och prognos	Utfall			Prognos				Differens mellan 2022-26
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Nyfödda 0 år	513	510	480	482	492	496	503	23
Förskola 1-5 år	2 855	3 066	3 111	3 118	3 106	3 083	3 046	-65
Grundskola 6-15 år	6 393	6 504	6 587	6 589	6 662	6 725	6 787	200
Gymnasium 16-19 år	2 558	2 685	2 741	2 756	2 714	2 673	2 700	-41
Förvärvsarbetare 20-64 år	25 733	26 661	27 235	27 502	27 889	28 005	28 293	1 058
Äldre:								
65-79 år	6 601	6 676	6 655	6 579	6 436	6 402	6 358	-297
80-w år	1 991	2 132	2 329	2 559	2 833	3 053	3 266	937
90-w år	313	321	336	351	370	384	416	80
Hela befolkningen	46 644	48 234	49 138	49 585	50 132	50 437	50 953	1 815
Förändringar mellan år, %	2,35%	3,41%	1,87%	0,91%	1,10%	0,61%	1,02%	3,7%
Förändringar mellan år	1 070	1 590	904	447	547	305	516	

Källa: SCB, samt Österåkers befolkningsprognos 2023, gjord av Sweco våren 2023

Givet att befolkningsutvecklingen följer prognosen för 2023 skulle det innebära följande förändringar i antal för verksamheternas respektive målgrupper inför verksamhetsåret 2024:

- Förskolebarn (1–5 år) minskning om cirka 10 barn
- Grundskolan (6–15 år) ökning om cirka 70 elever
- Gymnasieskolan (16-19 år) minskning om cirka 40 elever
- Målgruppen för äldreomsorg (över 65 år) ökning med drygt 130 personer, där personer 80 år och äldre står för hela ökningen

2.2.5 Demografisk försörjningskvot

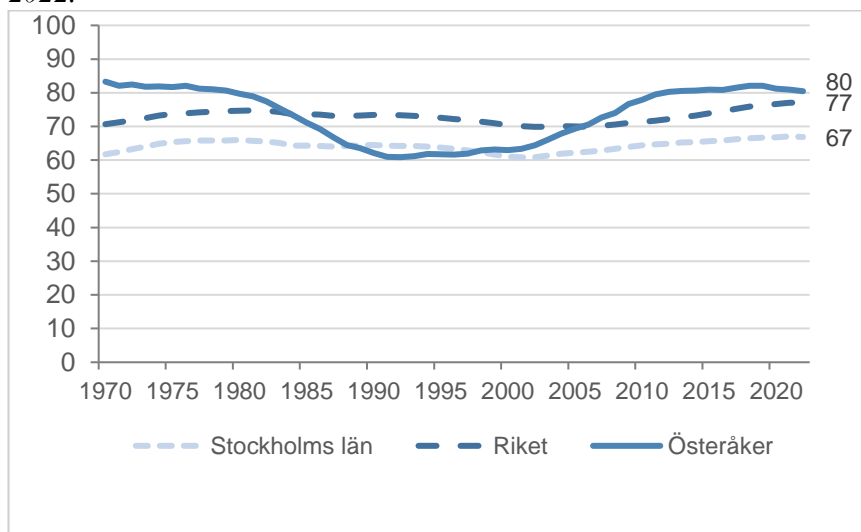
Det kommunalekonomiska utjämningsystemet tar bland annat hänsyn till demografiska aspekter. Hur fördelningen och utvecklingen ser ut mellan olika åldersgrupper i Österåker, och i riket som helhet, har därför betydelse för vad utfallet blir i det kommunala utjämningsystemet.

Den demografiska försörjningskvoten, eller beroendekvoten som den också kallas, är ett enkelt mått för att beskriva åldersstrukturen i till exempel en kommun. Så kallade icke-produktiva grupper i befolkningen jämförs med så kallade produktiva grupper och ur ett samhällsekonomiskt perspektiv är det positivt att ha en låg försörjningskvot. Dessa grupper kan konstrueras på olika sätt, men ofta räknas barn och unga 0-19 år, samt de som är äldre än 65 år,

som icke-produktiva. Den produktiva gruppen är den åldersgrupp där andelen förvärvsarbetare i regel är hög, i denna jämförelse 20-64 år.

Sedan 2005 har Österåker en försörjningskvot som är högre än i både länet och riket, se Diagram 4. För Österåker var den demografiska försörjningskvoten cirka 80 den 31 december 2022, vilket betyder att 100 personer i åldern 20-64 år ska försörja 80 personer, fördelat på 47 barn och unga, samt 33 personer som är äldre än 65 år. Både rikets och länets försörjningskvoter är lägre än Österåkers, 77 respektive 67.

Diagram 4: Demografisk försörjningskvot för riket, Stockholms län samt Österåker, 1970-2022.

3. Kommunens ekonomiska förutsättningar för perioden 2024–2026

3.1 Ekonomisk utveckling

En god ekonomi är en förutsättning för att bedriva en bra och kvalitativ verksamhet. Österåkers kommun har en robust och effektiv ekonomi som med god ekonomisk hushållning och med uppfyllda finansiella mål, haft starka resultat under de senaste åren.

Resultatet under föregående mandatperiod (2019-2022) uppgick till 6,2 procent i genomsnitt av skatter och bidrag. Det ackumulerade balanskravsjusterade resultatet för samma period uppgick till cirka 600 mnkr och cirka 46 mnkr avsattes till resultatutjämningsreserv, vilket ger kommunen en total avsättning i RUR om 225 mnkr.

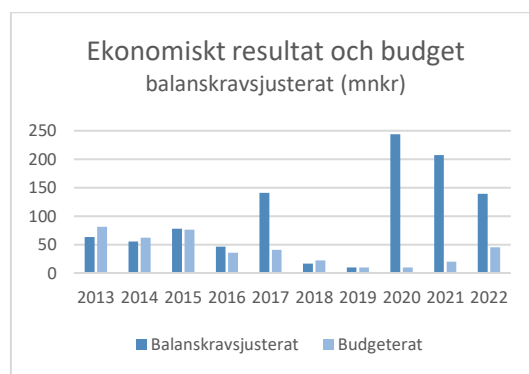

Bild 1

Soliditet är måttet på kommunens långsiktiga finansiella utrymme. Den visar hur stor del av kommunens tillgångar som har finansierats med det egna kapitalet. Soliditeten i balansräkningen, uppgår för 2022 till 45,8 procent. Den faktiska soliditeten, inklusive pensionsåtaganden, uppgår till 27,3 procent.⁴

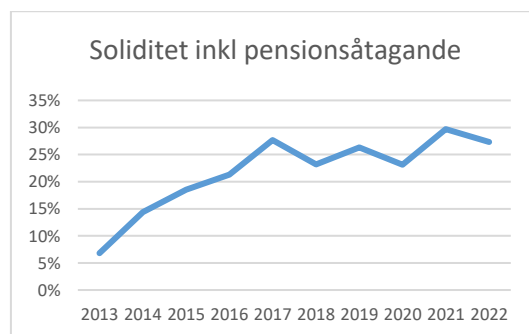

Bild 2

⁴ Läs mer i kommunens Årsredovisning 2022, avsnitt 1.1 ”Översikt över verksamhetens utveckling”.

Nettokostnadsutvecklingen per invånare uppgick i snitt till 1,1 procent under föregående mandatperiod. Under 2020 minskade nettokostnaden per invånare jämfört med 2019 med anledning av covid-19 och begränsningar i kommunens utförande av verksamhet. Viss återhämtning under 2021 ledde till att nettokostnaden var åter på nivåer före pandemin.

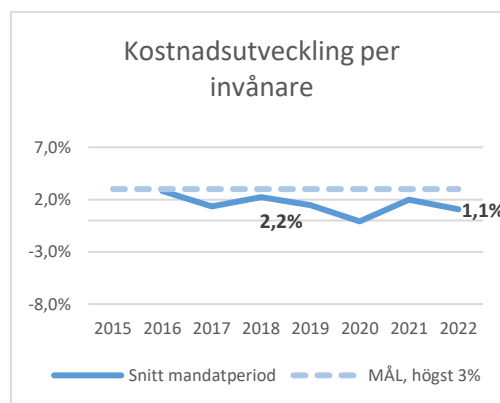

Bild 3

Budget för 2024 bygger på SKR:s prognos per augusti och är lagd så att de finansiella målen nås. Det budgeterade balanskravsjusterade resultatet uppgår till 40 mnkr, det vill säga en budget i balans.

3.2 Kommunens intäkter

Kommunens intäkter består i huvudsak av skatteintäkter. Utöver det tar kommunen del av det kommunala utjämningsystemet och av statsbidrag. Vissa verksamheter är avgiftsbelagda och renderar en viss intäkt. Detta behandlas under avsnitt 4 och avsnitt 12.

Till grund för beräkningarna i budget ligger kommunens och rikets preliminära skatteunderlag för 2022, uppräknat enligt SKR:s augustiprognos för 2023 och 2024. Utöver det ingår även 2024 års beräknade bidrag och avgifter i utjämningsystemet, skattesatsen för 2024, kommunens egen befolkningsprognos, samt andra lokala faktorer.

3.2.1 Skatteintäkter

Skatteintäkter utgör den stora intäktsmassan för kommunen och är direkt beroende av hur de arbetade timmarna och beskattningsbara förvärvsinkomsterna utvecklas. Regeringen har fastställt en prognostiserad uppräkningsfaktor för skatteunderlaget gällande 2023 och 2024, vilket innebär en ökningstakt med 4,6 respektive 3,3 procent. SKR:s bedömning i augusti av uppräkningsfaktorerna är något högre och uppgår för närvarande till en ökning på 4,9 procent för 2023 och 3,8 procent för 2024. Uppräkningsfaktorerna styr de preliminära förskottsbetalningarna av skatteintäkter för 2024. En förändring av uppräkningsfaktorn med en procentenhet för Österåker innebär att skatteintäkterna förändras med cirka 22 mnkr. Med anledning av osäkerheten omvärldsläget medför gällande skatteunderlagets utveckling, både innevarande år och på sikt, har skatteintäkterna beräknats med försiktighet.

För 2024 sänks skatten med 30 öre, vilket innebär att den nya skattesatsen är 16,60 öre per skattekrona.

3.2.2 Utjämningsystemet

Utgjämningsystemet har som huvudsyfte att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för alla kommuner i landet att kunna tillhandahålla likvärdig service, oberoende av kommuninvånarnas inkomster och andra strukturella förhållanden. Utjämningsystemet består i första hand av fem olika delar: inkomstutjämnning, kostnadsutjämnning, strukturbidrag/-avgift, regleringsbidrag/-avgift och LSS-utjämnning. Regleringsposten beräknas som ett enhetligt belopp per invånare.

En statlig översyn av utjämningsystemet inleddes under 2023 och redovisas under våren 2024. Syftet med översynen är att säkerställa att den kommunalekonomiska utjämnningen faktiskt ger kommuner och regioner likvärdiga ekonomiska förutsättningar att tillhandahålla välfärd och annan kommunal service, trots skillnader i skattekraft och strukturella förutsättningar. Österåker får idag del av utjämningsystemet, framförallt på grund av den demografiska sammansättningen i kommunen. Slutsatserna i utredningen kan komma att påverka de ekonomiska förutsättningarna framåt för Österåker.

3.2.3 Riktade statsbidrag

Det finns flera typer av statsbidrag: generella och sökbara. En del statsbidrag söks och redovisas av huvudman/utförare och en del söks och redovisas av respektive nämnd och Kommunstyrelsen. Det finns en osäkerhet kring uppskattningen av statsbidragens storlek inför budget 2024, liksom tidigare år då ett flertal av statsbidragen är sökta men ej beslutade. Bidrag söks också kontinuerligt under året. I nämndernas ramar ingår riktade statsbidrag och motsvarande kostnader. Totalt beräknas att kommunen under 2024 får cirka 54 mnkr enligt nedan:

- Kommunstyrelsen 2,5 mnkr
- Utbildningsnämnden 49,0 mnkr
- Kultur- och fritidsnämnden 1,0 mnkr
- Vård- och omsorgsnämnden 2,0 mnkr

Kommunen har inom utbildningsområdet sökt eller avser att söka bidrag för att bland annat öka kvaliteten i förskolan, likvärdig skola, stärkt elevhälsa och karriärtjänster. Inom kultur och fritid söks bidrag för inköpsstöd av böcker samt statsbidrag för minoritetsspråk. Inom vård och omsorg söks ersättning till brukare inom daglig verksamhet.

3.3 Kommunens utgifter och omkostnader

Kommunens utgifter består till största del av personalkostnader och köp av verksamhet. I avsnittet redogörs för kommunens prisutveckling, personalkostnader, pengnivåer för 2024, pensionskostnader och overhead. Kostnader kopplade till nämndernas specifika verksamheter redovisas i avsnitt 4 och 12.

3.3.1 Prisutveckling och personalomkostnader

Indexuppräknings för 2024 är generellt 2,0 procent för pris- och löneökningar. I budget 2024 kompletteras den generella indexuppräkningsen med kompensation för prisökningar i förhållande till den indexuppräknings som presenterades i direktivet. I direktivet kompenserades nämnderna för lönerelaterade kostnadsökningar om 3 procent från april 2024. Det är viktigt att komma ihåg att budgeten inte är styrande för nivån i löneöversynen. Det är endast ett tillvägagångssätt för att helt eller delvis kompensera för nämndernas tillkommande kostnader.

Avtalen med Sveriges Lärare, OFR (Offentliganställdas förhandlingsråd) Allmän kommunal verksamhet (Vision, SSR, Ledarna), Vårdförbundets och fysioterapeuternas (Legitimerade Sjukgymnaster), Läkarförbundet samt avtalet för Kommunal, gäller fram till 2024-03-31. Förutom Kommunal har samtliga av dessa avtal varit nivålösa, medan Kommunal har haft fasta årliga belopp. Då samtliga av dessa avtal förhandlas om inför 2024 är det osäkert på vilka förutsättningar som gäller framåt. SACO-förbundets (Akademikeralliansen) tillsvidareavtal är nivålost.

Taxor, avgifter och försäljning av tjänster, räknas generellt upp med cirka 2 procent, men kan avvika beroende på verksamhetsområde. För verksamhet som inte är pengfinansierad har en generell effektivisering beräknats till 1 procent.

Personalomkostnaderna justeras inför 2024 och beräknas till 42,25 procent för anställda upp till 65 år. För anställda som vid årets ingång fyllt 65 år beräknas nivån till 17,68 procent. För anställda som vid årets ingång är 19-23 år beräknas nivån till 39,0 procent. För att behålla kommunens konkurrensneutralitet ska PO-pålägget täcka arbetsgivaravgifter, avtalsförsäkringar och avtalspensioner.

3.3.2 Pengnivåer

Nämnderna har tagit fram peng för olika verksamheter enligt Kommunstyrelsens direktiv och anvisningar. Pengen ska gälla för både den egenutförda verksamheten och de externa utövarna. Pengnivåer för olika verksamheter redovisas som bilagor. Peng för olika verksamheter höjs enligt nedan:

Förskola 1-2 år	2,0 %	Grundskolan årskurs 4-9	2,6 %
Förskola 3-5 år	2,0 %	Vård och omsorg	2,0 %
Pedagogisk omsorg	2,0 %	Fritidshem	2,0 %
Grundskola F-klass	2,6 %	Musikskolan	Enligt avtal
Grundskola årskurs 1-3	2,6 %		

Gymnasiepeng styrs till största del av länsprislstan, vilken beräknas höjas med 3,4 procent. Peng inom vuxenutbildning styrs av den gemensamma prislstan inom KCNO och varierar mellan olika kurser och program.

3.3.3 Pensionskostnader

Kommunens totala pensionskostnader består i stort sett av pensionsutbetalningar för pensionärer, individuell del för nuvarande anställda, samt avsättningar för förmånsbestämd pension. Särskild löneskatt inkluderas i alla tre delarna.

Den höga inflationen har haft stor betydelse för kommunens pensionskostnader. Prisbasbeloppet för 2024 fastställdes i september till 57 300 kr, en ökning med 6,4 procent. Prisbasbeloppet ligger bland annat till grund för värdesäkring av intjänad pension och får kostnadseffekt på alla delar inom kommunens totala pensionskostnader. För planåren prognostiseras en mindre ökning av prisbasbeloppen jämfört med budgetåret.

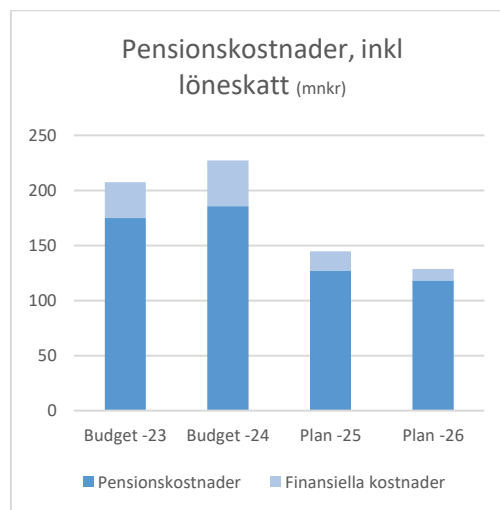

Bild 4

Ansvarsförbindelsen som är intjänad före 1998 uppgick vid delårsbokslutet 2023 till cirka 623 mnkr, inklusive löneskatt. För att lindra den ekonomiska belastningen under de år då pensionsutbetalningarna ökar kraftigt har Österåkers kommun reserverat medel motsvarande hela pensionsskulden före

1998 i form av ansvarsförbindelsen under eget kapital i balansräkningen. I budgetförslaget för 2024 och plan 2025–2026 har hela pensionskostnaden beräknats i kommunens driftbudget.

Enligt kommunens policy för förvaltning av pensionsmedel har 130 mnkr placerats och marknadsvärdet var cirka 199 mnkr i delårsbokslutet för augusti 2023.

I december 2021 gjordes en överenskommelse mellan SKR och de fackliga organisationerna gällande en modernisering av det kommunala pensionssystemet. Det nya avtalet AKAP-KR är helt avgiftsbestämt och innebär en ökning av pensionsavgiften från 4,5 till 6 procent för pensionsgrundande inkomster upp till 7,5 inkomstbasbelopp (IBB) och från 30 till 31,5 procent för pensionsgrundande inkomster över 7,5 IBB.

Personer födda 1986 eller senare som ingick i AKAP-KL (avgiftsbestämt) samt personer födda före 1986 och ingick i KAP-KL (avgift- och förmånsbestämt) med en pensionsgrundande inkomst upp till 7,5 IBB flyttades per automatik över till det nya avtalet.

Personer med en pensionsgrundande inkomst över 7,5 IBB i KAP-KL avtalet erbjöds under våren 2023 möjlighet att byta till AKAP-KR. Av de som erhöll erbjudandet valde cirka 14 procent att byta till det nya avtalet. Det är med anledning av nya pensionsavtalet en utplaning sker i utvecklingen av förmånsbestämde del inom pensionsskulden.

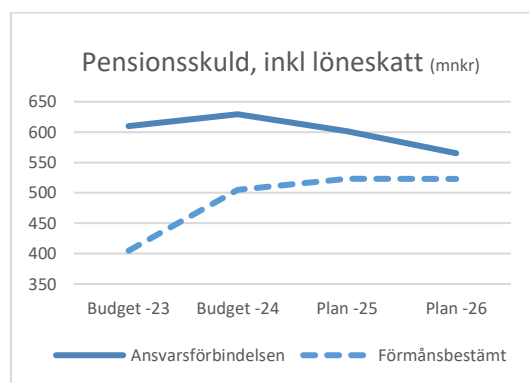

Bild 5

3.3.4 Overhead

Overhead (OH) är ett samlat begrepp som syftar till kommunens centrala kostnader för bland annat administration, stödfunktioner, centrala lokaler med mera. Syftet med systemet är att kommunens administration ska effektiviseras och konkurrensneutralisera verksamheter i egen regi. Kostnaderna för overhead fördelas i organisationen genom fastställda fördelningsnycklar. Exempel på fördelningsnyckel kan vara antal anställda, antal system med mera. Kostnaden för administration ska alltid vara en fråga för genomlysning. Kommunstyrelsens förvaltning arbetar aktivt med att se över de samlade kostnaderna, genom effektivisering och ständiga förbättringar. Nytt för 2024 är att bemanningsenheten ingår i OH och nycklas i sin helhet mot verksamheter inom egen regi.

4. Verksamhetens nettokostnader och ramar

4.1 Verksamhetens nettokostnader

Det föreliggande budgetförslaget bygger på att intäkterna överstiger kostnaderna under perioden 2024–2026. Nämndernas utgiftstak avseende bruttokostnaden är beräknad till 3 028 mnkr och intäkter till 348 mnkr, vilket motsvarar en nettokostnadsökning om 99 mnkr jämfört med budget 2023, se tabell 3.

Kommunens totala nettokostnad för 2024 har budgeterats till 2 729 mnkr, det vill säga cirka 81 mnkr högre än i budget 2023, se avsnitt 9. I detta ingår nämndernas nettokostnadsram, delar av pensionskostnader, effekt av finansiell leasing samt statsbidrag för maxtaxan. I resultatbudgeten har det även avsatts medel för oförutsedd verksamhet. Medel för oförutsedd verksamhet ska kunna finansiera till exempel volymförändringar som inte har varit kända under budgetprocessen eller för lägre skatteintäkter än vad som har beräknats i resultatbudgeten. I budget 2024 ingår också 5 mnkr för realiserade vinster för markförsäljning och redovisas som en central post i resultatbudgeten.

Det budgeterade resultatet för 2024 uppgår till 40 mnkr.

4.2 Driftbudget

Nämndernas budget 2024 har i stort sett grundats på prestationer.

Prestationsbudgetering innebär att resursfördelningen baseras på volymer och pris per prestation, exempelvis antal elever och kostnad per elev. Beräkningen av budget 2024 bygger på budget 2023, volymförändringar med hänsyn till bland annat kommunens befolkningsprognos, indexuppräknning, bokslutsprognosen för 2023 per kommunens delårsbokslut, samt andra kända faktorer. Nämndernas totala nettovolymökningar har beräknats till 40 mnkr.

Tabell 3: Förslag till bruttokostnads- och intäktsramar per nämnd 2024, totalbelopp 2025–26

Bruttokostnader (mnr)	Budget 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
Kommunfullmäktige	-9,1	-11,2		
-Varav Valnämnd	0,7	-2,7		
Överförmyndarnämnden	-5,1	-5,5		
Kommunstyrelsen	-343,3	-381,1		
Kultur- och fritidsnämnden	-134,2	-138,5		
Utbildningsnämnden	-1 453,5	-1 488,1		
Näringslivs- och arbetsmarknadsnämnden	-31,2	-32,8		
Vård- och omsorgsnämnden	-773,7	-803,6		
Socialnämnden	-134,7	-130,1		
Byggnadsnämnden	-21,9	-21,1		
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	-15,3	-15,7		
SUMMA	-2 922,1	-3 027,7	-3 102,0	-3 192,0
Intäkter (mnr)	Budget 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
Kommunfullmäktige	0	0,8		
-Varav Valnämnd	0	0,8		
Överförmyndarnämnden	0	0		
Kommunstyrelsen	106,3	111,0		
Kultur- och fritidsnämnden	10,4	10,6		
Utbildningsnämnden	96,2	99,3		
Näringslivs- och arbetsmarknadsnämnden	0	0		
Vård- och omsorgsnämnden	80,7	82,9		
Socialnämnden	27,5	23,0		
Byggnadsnämnden	14,2	13,5		
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	6,0	6,7		
SUMMA	341,3	347,8	352,0	359,0

4.3 Anslagsfinansierad investeringsbudget

Anslagsbindningen för investeringsbudget är på projektnivå och kan sträcka sig över flera budgetår. Investeringar ska beräknas med ett bestående värde och en livslängd på minst tre år. Eftersom investeringar verkställs vid olika tidpunkter under året kan ett budgeterat projekt helt eller delvis skjutas upp till kommande år. En sådan förändring ska fastställas av Kommunfullmäktige.

Inom Kommunstyrelsen (Ledning) sker en omDispositionering av investeringsmedel från 2023 till 2024 med anledning av ökat fokus på investeringar i digitala lösningar.

Investeringsbudgeten för 2024 är beräknad till 119,6 mnkr i utgifter och 11,6 mnkr i inkomster. 6 av Kommunstyrelsens totalt 108 mnkr i investeringsbudget fördelas av Kommundirektören.

Tabell 4: Fördelning av investeringsmedel

Investeringsbudget (mnkr)	Budget 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
UTGIFTER (tkr)				
Kommunstyrelsen	-108	-113,6	-108	-108
Kommunstyrelsen (Ledning)	-2	-6	-4	-4
SUMMA UTGIFTER	-110	-119,6	-112	-112
INKOMSTER (tkr)				
Kommunstyrelsen	6	11,6	6	6
Kommunstyrelsen (Ledning)	0	0	0	0
SUMMA INKOMSTER	6	11,6	6	6
NETTO (tkr)				
Kommunstyrelsen	-102	-102	-102	-102
Kommunstyrelsen (Ledning)	-2	-6	-4	-4
SUMMA NETTO	-104	-108	-106	-106

4.3.1 Avskrivningar

De totala avskrivningarna för investeringar beräknas uppgå till cirka 42,3 mnkr 2024. För 2025 respektive 2026 uppgår avskrivningarna preliminärt till 42,3 mnkr och 50,3 mnkr. Storleken på avskrivningarna påverkas av omfattningen av investeringar och aktiveringar av anläggningar som tas i bruk.

Kapitalkostnader beräknas uppgå till cirka 75,3 mnkr 2024. Kapitalkostnader består av avskrivningar och internränta. Avskrivningar och internränta bokförs på nämndnivå och motsvarande internränta bokförs som intäkt på en central post i resultatbudgeten.

Komponentavskrivningar enligt Rådet för Kommunal Redovisning (RKR) har genomförts. Avskrivningsmetoden ska avspegla hur tillgångars värde förbrukas. Detta innebär att hänsyn ska tas till skillnader i förbrukning och nyttjandeperioder av betydande komponenter i en materiell anläggningstillgång.

En samlad bedömning av internräntan görs dels utifrån SKR:s rekommendationer, dels utifrån kommunkoncernens helägda bolags räntor för innevarande år. Budgeten är upprättad under förutsättning att internräntan för 2024 beräknas till 2,3 procent.

5. Finansiella intäkter och kostnader

Finansiella kostnader avser i första hand räntekostnader för pension som avsatts på balansräkningen och kostnader för pensionsförvaltaren Söderberg & Partners. Finansiella intäkter utgörs av borgensavgift, ränteintäkter på bankkonto och realiserade vinster för placerade medel, samt aktieutdelning från de kommunala bolagen.

Krav som ställs på en borgensavgift är bland annat att den ska vara marknadsmässig. Nivån på borgensavgiften är 0,35 procent av beloppet för 2023 avseende Armadakoncernen och 0,25 procent för Österåkersvatten AB. Hänsyn har tagits till jämförelse med andra kommuner. Detta innebär för närvarande en avgift om cirka 11,5 mnkr för 2024. En uppdatering av borgensåtagandet görs i samband med årsbokslutet för 2023, vilket kan föranleda en förändring av borgensavgiften.

6. Likviditet och finansiering av investeringsbehov

För perioden 2024–2026 planeras nettoinvesteringar om 320 mnkr. Det är viktigt att beakta vilka effekter investeringarna får på kommunens ekonomi på längre sikt. En viss osäkerhet råder gällande när i tiden investeringarna kommer att genomföras liksom omfattningen av investeringarna.

Investeringsvolymen kommer att finansieras med egna medel. Detta innebär att ingen upplåning bedöms behövas under perioden 2024–2026. En utredning avseende eventuell framtida upplåning ska genomföras varje år.

Placering av medel om 130 mnkr har gjorts enligt kommunens policy för förvaltning av pensionsmedel. Detta klassificeras som omsättningstillgångar och är kontinuerligt föremål för köp och försäljning. Totalt har tillgångarna i

pensionsportföljen ett marknadsvärde per delårsbokslutet för augusti månad 2023 om cirka 199 mnkr.

Överlikviditet har under 2014 och 2017 placerats i enlighet med policy för förvaltning av överlikviditet. Det totala placerade beloppet uppgick till 400 mnkr. Totalt har tillgångarna i överlikviditetsportföljerna ett marknadsvärde om 462 mnkr i delårsbokslutet för augusti månad 2023.

Kommunens likvida medel var vid ingången av 2023 var cirka 216 mnkr, varav cirka 150 mnkr placerade i en likviditetsförvaltning/-portfölj som utgörs av framförallt räntebärande placeringar. Likviditeten är per delårsbokslutet för augusti månad 2023 cirka 380 mnkr varav cirka 260 mnkr är placerade i likviditetsförvaltning/-portfölj. Likviditeten ska täcka löpande utbetalningar avseende både drift och investeringar.

7. Avstämning mot finansiella mål

Budget 2024 och planåren 2025–2026 är lagd med hänsyn till att de finansiella målen ska kunna uppnås.

Kommunens soliditet, inklusive samtliga pensionsförpliktelser och löneskatt, uppgick vid årsbokslutet 2022 till 27,3 procent. Budget 2024 och plan 2025–2026 är upprättad för att nå en långsiktig och stadigt förbättrad soliditet. Läs mer under avsnitt 11, Balansbudget.

Budgeterat resultat för 2024 som del av skatter och bidrag överstiger 1 procent. Mandatperiodens budgeterade resultat som del av skatter och bidrag visar att kommunens resultat överstiger 2 procent för perioden 2023–2026 enligt den föreslagna budgeten.

Kommunen har avsatt 108 mnkr för budgetåret och 106 mnkr för respektive planår för anslagsfinansierade nettoinvesteringar. Bedömningen utifrån innevarande års prognos, och föreslagen budget, är att kommunen under mandatperioden uppnår 100 procent i självfinansiering.

Kostnadsutveckling per invånare ska inte överstiga 3,0 procent i snitt under mandatperioden. Prognos för 2023 är cirka 3 procent i kostnadsökning per invånare. 2023 har Österåker haft den lägsta kommunala skattesatsen i landet med 16,90 öre per skattekrone och i budgetförutsättningarna för 2024 ingår en skattesänkning med 30 öre till 16,60 öre per skattekrone. Budgetförslaget för 2024 bygger på en beräknad kostnadsutveckling per invånare om cirka 5 procent jämfört med prognos för 2023. För mandatperioden är bedömningen att det finansiella målet kommer att uppnås.

8. Känslighetsanalys

Kommunens ekonomi påverkas av många faktorer och i tabellen nedan visas exempel på hur förändringen av några väsentliga parametrar skulle påverka kommunens resultat.

Tabell 5: Faktorerens eventuella påverkan på kommunens resultat

Händelse	Uppskattad förändring, mnkr
Ändrad utdebitering, 1 kr	153
Förändrat skatteunderlag i riket, 1 %	22
Nettokostnadsförändring, 1 %	28
Förändrad befolkning, 100 invånare	6
Löneökning, 1 %	11,4
En miljard kr i statlig satsning till kommunerna	4,7
10 heltidstjänster	7

9. Resultatbudget

Tabell 6: Resultatbudget som visar hur den kommunala ekonomin förväntas utvecklas under åren 2024-2026

Resultatbudget (mnkr)	Budget 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
Nämnder	341,3	347,8	352,0	359,0
Statsbidrag	11,0	11,6	11,6	11,6
Exploateringsintäkter	5,0	5,0	5,0	5,0
Verksamhetens intäkter	357,3	364,4	368,6	375,6
Nämnder (exkl. kapitalkostnader)	-2 867,8	-2 952,4	-3 022,7	-3 108,7
Reglering pension	-86,0	-97,0	-60,0	-50,0
Justering hyreskostnader (finansiell leasing)	0	50,7	50,7	50,7
Oförutsett	-10,0	-10,0	-14,0	-14,0
Verksamhetens kostnader	-2 963,8	-3 008,7	-3 046,0	-3 112,0
Avskrivningar	-41,3	-42,3	-46,3	-50,3
Avskrivning finansiell leasing	0	-42,6	-42,6	-42,6
Verksamhetens nettokostnader	-2 647,8	-2 729,2	-2 766,3	-2 839,3
Skatteintäkter	2 372,4	2 490,2	2 586,2	2 650,3
Generella stadsbidrag och utjämning	353,5	327,0	276,0	277,0
Verksamhetens resultat	78,1	88,4	95,9	88,0
Finansiella intäkter	12,9	13,5	12,0	13,0
Finansiella kostnader	-53,0	-54,1	-30,1	-23,2
Finansiella kostnader (finansiell leasing)	0	-7,8	-7,8	-7,8
Resultat efter finansiella poster	38,0	40,0	70,0	70,0
Extra ordinära poster	0	0	0	0
ÅRETS RESULTAT	38,0	40,0	70,0	70,0

10 Kassaflödesanalys

Tabell 7: Kassaflödesanalys bokslut 2022, prognos 2023, budget 2024, plan 2025-26

Kassaflödesanalys (mnkr)	Bokslut 2022	Prognos 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
Den löpande verksamheten					
Årets resultat	57	164	40	70	70
Justering för av- och nedskrivningar	67	41	45	46	50
Justering för avyttringar/utrangeringar		-4			
Justering för pensionsavsättningar	26	72	101	18	0
Justering för övriga avsättningar	92	-13	-8	8	8
Justering för övriga ej likviditetspåverkande poster	24	-11	0	0	0
Medel från verksamheten före förändring av rörelsekapital	266	249	175	142	128
Ökning/minskning kortfristiga fordringar	-193	-99	-47	-30	-30
Ökning/minskning kortfristiga skulder	-4	-5	-20	0	5
Ökning/minskning exploateringsstillgångar	31	0	0	0	0
Kassaflöde från den löpande verksamheten	100	145	108	112	103
Investeringsverksamheten					
Förvärv av materiella anläggningstillgångar	-195	-104	-108	-106	-106
Försäljning av materiella anläggningstillgångar	2	4	0	0	0
Förvärv av immateriella anläggningstillgångar	-1	0	0	0	0
Försäljning av immateriella anläggningstillgångar	0	0	0	0	0
Förvärv av finansiella anläggningstillgångar	0	-45	0	0	0
Investeringsbidrag	3	0	0	0	0
Kassaflöde från investeringsverksamheten	-191	-144	-108	-106	-106
Finansieringsverksamheten					
Ökning/minskning av långfristiga skulder	-3	-1	0	0	0
Ökning/minskning av långfristiga placeringar	0	0	0	-2	3
Ökning/minskning av långfristiga fordringar	8	0	0	0	0
Amortering av finansiella leasingavtal	-34	0	0	0	0
Kassaflöde från finansieringsverksamheten	-30	-1	0	-6	3
Utbetalning av bidrag till statlig infrastruktur	-9	-9	-16	-8	0
Årets kassaflöde	-129	-9	0	0	0
Likvida medel vid årets början	195	65	65	65	65
Likvida medel vid årets slut	65	65	65	65	65

I I. Balansbudget

Tabell 8: Balansbudget, utfall 2022, prognos 2023, budget 2024, plan 2025-26

Balansbudget (mnkr)	Bokslut 2022	Prognos 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
TILLGÅNGAR					
Immateriella och materiella anläggningstillgångar	1 804	1 770	1 795	1 812	1 987
Finansiella anläggningstillgångar	137	188	188	188	188
Fordringar	1 178	1 268	1 315	1 351	1 351
Exploateringstillgångar	74	74	74	74	74
Kassa och bank	65	65	65	65	65
SUMMA TILLGÅNGAR	3 258	3 365	3 436	3 490	3 692
SKULDER OCH EGET KAPITAL					
Ingående eget kapital	1 435	1 485	1 649	1 689	1 759
Resultat	57	164	40	70	70
Pensionsavsättningar	333	405	505	523	523
Övriga avsättningar	616	595	586	594	602
Långfristiga skulder	370	275	235	192	312
Kortfristiga skulder	447	442	422	422	427
SUMMA SKULDER	3 258	3 365	3 436	3 490	3 692
DIFF	0	0	0	0	0
Soliditet % exkl. pensionsåtagande*	46%	49%	49%	50%	50%
Soliditet % inkl. pensionsåtagande*	27%	31%	31%	33%	34%
Ansvarsförbindelse (mnkr) inkl. löneskatt	604	610	629	601	565

12. Nämndernas uppdrag och budget

12.1 Kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige är kommunens högsta beslutande organ och består av 51 ledamöter, som under mandatperioden 2023–2026 representerar tio olika partier. Fullmäktige beslutar i ärenden av principiell natur eller av större vikt för kommunen gällande till exempel mål och riktlinjer för verksamheten, budget och plan, kommunalskatt och andra principiellt viktiga ekonomiska frågor. Vidare beslutar Kommunfullmäktige om nämndsorganisation och verksamhetsformer, val av ledamöter/ersättare, samt revisorer, ekonomiska förmåner till förtroendevalda, folkomröstningar, årsredovisning och ansvarsfrihet. Revisorerna har i uppdrag att granska all verksamhet som bedrivs inom nämndernas verksamhetsområden.

Förändringar

Kommunfullmäktiges nettobudgetram inför 2024 inkluderar Valnämnden. Nettobudgetramen ökar med 1,3 mnkr, med anledning av Valnämndens arbete med valet till Europaparlamentet. En indexuppräknings för Kommunfullmäktige har gjorts inför 2024, som följer den prognostiserade uppräknings som riksdagen gör för sina ledamöter.

Kommunfullmäktige (tkr)	Brutto	Intäkter
Budget 2023	-9 100	0
Kommunfullmäktige inkl. partistöd	-6 300	0
Revision	-2 200	0
Valnämnden	-2 700	800
Budget 2024	-11 200	800

Kommunalt partistöd

Mottagare av partistöd ska årligen lämna en skriftlig redovisning till Kommunfullmäktige som visar att partistödet har använts för det ändamål som anges i KL 4 kap. 29 §. Till redovisningen ska bifogas en granskningsrapport. Detta ska lämnas till Kommunfullmäktige senast sex månader efter redovisningsperiodens utgång.

Partistöd för 2024 utbetalas i januari/februari till de partier som innehar mandat i Kommunfullmäktige och i övrigt i enlighet med antagna regler för lokalt partistöd och *Bestämmelser avseende arvoden och ersättningar till Österåkers kommuns förtroendevalda samt stöd till politiska partier representerade i fullmäktige.*

Valnämnden

Valnämnden, som ligger under Kommunfullmäktige, ansvarar för att organisera och genomföra allmänna val. Det gäller val till riksdag, regionfullmäktige och Kommunfullmäktige, samt val till Europaparlamentet och eventuella folkomröstningar. Under 2024 genomförs val till Europaparlamentet.

12.2 Överförmyndarnämnden

Överförmyndarnämnden har ansvar för tillsynen över förmyndare, gode män och förvaltare. Överförmyndarnämnden har också till uppgift att se till att det finns utbildade ställföreträdare, alltså förmyndare, gode män och förvaltare, till alla som behöver och att dessa ställföreträdare utför sina uppdrag på ett bra sätt.

Förändringar

Nämnden har för 2024 en nettobudgettram om 5,5 mnkr.

Överförmyndarnämnd (tkr)	Brutto	Intäkter
Budget 2023	-5 080	0
Indexuppräkning	-102	
Effektivisering	51	
Volym	-350	
Justering	-19	
Budget 2024	-5 500	0

12.3 Kultur- och fritidsnämnden

Kultur- och fritidsnämndens har ett övergripande ansvar för kultur, idrott- och friluftsvksamhet, finskt förvaltningsområde, öppen ungdomsverksamhet, bibliotek och musikskola. Verksamheten bedrivs i egen regi såväl som i upphandlad regi. Nämnden ger stöd till kultur-, idrotts- och friluftsföreningar i form av ekonomiska bidrag, kompetensstöd och kommunikation.

Nämndens mål för 2024:

- Kultur- och fritidsnämndens verksamheter präglas av hög kvalitet
- Kultur- och fritidsnämndens verksamheter ska ha hög tillgänglighet
- Kultur- och fritidsnämnden ska redovisa en ekonomi i balans

- Kultur- och fritidsnämnden ska hålla hög prognossäkerhet
- Den upplevda tryggheten inom kultur- och fritidsnämndens verksamheter ska vara hög
- Kultur- och fritidsnämnden ska möjliggöra för att minska och effektivisera energianvändningen
- Främja demokrati och delaktighet i kultur- och fritidsnämndens verksamheter
- Skapa inkluderande livsmiljöer för rekreation och kultur för fler

Förändringar

Nämndens nettobudgetram uppgår till 127,9 mnkr, vilket är en ökning om cirka 4 mnkr. Ökningen består framförallt av kostnader kopplat till lokaler. Generell indexuppräknings om 2 procent, samt effektivisering om 1 procent, ingår i ramen.

Kultur- och fritidsnämnden (tkr)	Brutto	Intäkter
Budget 2023	-134 230	10 400
Indexuppräknings	-2 685	208
Effektivisering	1 342	
Volymjustering	-2 550	
Politisk förstärkning enligt nedanstående:		
<i>Kekkonen fond</i>	-200	
<i>Höjning evenemangsbidrag</i>	-100	
<i>Seniordag</i>	-60	
Justering	-18	-8
Budget 2024	-138 500	10 600

Inför 2024 har 360 tkr gjorts i politiska förstärkningar, utöver index- och volymjustering. Förstärkningarna görs för att fortsätta möjliggöra evenemang i Österåker, exempelvis luciafirande, nationaldagen etcetera. Extra resurser har dessutom tillförts till anordnandet av seniordag.

Den verksamhet som framförallt riktar sig mot unga inom nämndens verksamhetsområde, till exempel den öppna ungdomsverksamheten och ideella föreningar, fungerar som långsiktiga skydds- och friskfaktorer för barn och

unga när de erbjuder en meningsfull fritid. Det pågående samverkansarbetet mellan kommun och idrottsrörelsen ska, bland annat, bidra till att föreningslivets demokratiska principer och sociala ansvar lyfts fram. Mervärdet av det sociala sammanhang som verksamheterna erbjuder ska möjliggöra psykiskt såväl som fysiskt välmående. Det är viktigt såväl för den enskilda individen, som för samhället i stort och bidrar till den sociala hållbarheten, tryggheten och folkhälsan i kommunen. Alla barn och unga har dock inte samma möjligheter till idrottande eller till nyttjande av kommunens kultur- och friluftsutbud. Kultur- och fritidsnämnden får därför i uppdrag att ta fram riktlinjer för en ny fond, Margareta Kekkonens fond, där nämndens verksamheter kan söka bidrag för att möjliggöra för barn och unga att kunna delta i aktiviteter som de annars inte skulle haft möjlighet att delta i.

Föreningslivet i Österåkers kommun är föränderligt. Föreningar tillkommer, utvecklar ny verksamhet och förändras. Det sker samtidigt som, och till följd av, att kommunen växer. Kultur- och fritidsnämnden ansvarar för att fördela aktivitetsbidrag och anläggningsbidrag till aktiva föreningar i kommunen. Nämnden får i uppdrag att se över hur aktivitetsbidraget och anläggningsbidraget ska fördelas framåt. Syftet med uppdraget är att förnya modellen för fördelning, att se till att fördelningen av bidrag är anpassat efter dagens förutsättningar och att fördelningen är likvärdig och inte premierar särskilda föreningar eller grupper.

Precis som inom andra områden ställs allt högre krav på service och tillgänglighet inom kultur- och fritidsområdet. Biblioteket är ett bra exempel på hur kommunen arbetar med att öka tillgängligheten på olika sätt. Boken kommer, ett 24-timmarsbibliotek och både en bokbil och en bokbåt ger service till de Österåkersbor som inte har möjlighet att besöka ett av folkbiblioteken i Åkersberga, på Ljusterö eller på Ingmarsö. Bokbilen är ett relativt nytt koncept och ett samarbete tillsammans med Norrtälje och Sollentuna. Framst besöker bokbilen olika verksamheter i kommunen, men återfinns även på allmänna platser vid evenemang. Nämnden får i uppdrag att följa upp och utreda om bokbilen har haft önskad effekt i kommunens verksamheter. Uppdraget ska återskrivas senast 31 maj 2024.

12.4 Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden fullgör kommunens ansvar avseende utbildning och annan pedagogisk verksamhet som regleras i skollagen. I nämndens uppdrag ingår drift av verksamhet i egen regi inom förskola, pedagogisk omsorg, grundskola, anpassad grundskola, fritidshem, gymnasieskola, annan pedagogisk verksamhet, måltidsenheten samt övergripande myndighetsutövning, resursfördelning, information, samt uppföljning av kvalitet och resultat. Utbildningsnämnden svarar även för Pedagogcentrum som erbjuder utvecklingsinsatser till samtliga huvudmän i förskola, pedagogisk omsorg och skola i kommunen, samt samordning av verksamhetsförlagd utbildning inom lärarutbildningen (VFU). Även ungdomsmottagningen ligger inom nämndens ansvarsområde.

Nämndens mål för 2024:

- Maximal utveckling för varje barn i kommunens förskolor
- Etappmål i perioden mot mål 100 procent för maximal utveckling och måluppfyllelse för varje elev i kommunens grundskolor
- Maximal utveckling och måluppfyllelse för varje elev i kommunens gymnasieskolor
- Utbildningsnämnden har en ekonomi i balans
- Förskolorna i kommunen har en trygg miljö
- Grundskolorna i kommunen har en trygg miljö
- Gymnasieskolorna i kommunen har en trygg miljö
- Alla ungdomar i kommunen har en gymnasieutbildning
- Barn och elever i kommunen har goda förutsättningar att medverka till en hållbar framtid

Förändringar

Utbildningsnämndens nettobudgetram för 2024 uppgår till cirka 1 389 mnkr, vilket är en ökning om cirka 32 mnkr jämfört mot 2023. Det kan främst härledas till generell indexuppräkningsökning om 2 procent, volymförändringar samt politisk förstärkning enligt tabell nedan.

Utbildningsnämnden (tkr)	Brutto	Intäkter
Budget 2023	-1 453 500	96 200
Indexuppräkning	-36 170	1 924
Effektivisering	150	
Volymjustering	2 400	1 160
Politisk förstärkning enligt nedanstående:		
<i>Introduktionsprogram</i>	-1 000	
Justering	20	16
Budget 2024	-1 488 100	99 300

Kommunen har under lång tid valt att prioritera resursförstärkningar inom utbildningsområdet. Det långsiktiga fokuset på förskola och skola, både i form av ökade resurser, men även i form av olika utvecklingsinsatser har också givit resultat. Detta både i form av höjda meritvärden, behörighet till gymnasiet och upplevd trygghet bland barn och elever. Under 2024 prioriteras fortsatt utbildningsområdet, främst genom en resursförstärkning i form av höjd peng, utöver den generella indexuppräknings om 2 procent, inom grundskola och gymnasieskola.

Årets budget präglas för Utbildningsnämndens del av fokus på inkludering och en jämlik och likvärdig utbildning, för att säkerställa att undervisningen i kommunens skolor håller en god kvalitet och är tillgänglig för alla elever.

Från och med höstterminen 2024 införs kompletterande regler för resursskolor. Detta innebär att förskoleklass i kommunal resursskola kommer att regleras i skollagen, samt att prioritering av elever med störst behov av verksamheten även ska gälla vid mottagande av fristående resursskola. Detta innebär bland annat att kötid, närhetsprincip och eventuell syskonförtur inte längre kan anses vara urvalsgrunder för en plats i fristående resursskola. Utbildningsnämnden får i samband med detta i uppdrag att utreda behovet av att utöka antalet platser i kommunens centrala undervisningsgrupper Minirosen och Solrosen. De ekonomiska och organisatoriska förutsättningarna för, och konsekvenserna av, en utökning ska ingå i utredningen. Utbildningsnämnden får även i uppdrag att se över fördelningen av likvärdighetsresurser i form av tilläggsbelopp, strukturbidrag och verksamhetsstöd för att säkerställa att fördelningen är likvärdig och utgår ifrån elevens behov av extra ordinära stödinsatser. Utredningen ska omfatta en utvärdering av vilka effekter likvärdighetsresurserna har haft i Österåkers förskolor och grundskolor, såväl

kommunala som fristående, och förslag på hur fördelningsprinciperna bör se ut framåt för att säkerställa likvärdigheten och för att säkerställa att stödet tilldelas de elever med störst stödbehov, oavsett huvudman. En återrapportering av uppdraget ska ske senast den 31 mars.

Genomgången gymnasieutbildning är en av de viktigaste förutsättningarna för framtida försörjning och delaktighet i samhället. För att öka möjligheterna för alla gymnasieelever att ta en studentexamen görs en förstärkning på de elever som inte har behörighet till gymnasieskolan, genom att tillföra 1 mnkr i extra resurser till introduktionsprogrammen individuellt alternativ och språkintröduktion. Utbildningsnämnden får i uppdrag att ta fram nya pengnivåer för dessa introduktionsprogram, vilket ska vara klart senast 31 januari och tas med i nämndens verksamhetsplan och budget för 2024. För de program som prissätts gemensamt i samverkan med övriga stockholmskommuner, höjs pengan med 3,4 procent.

12.5 Näringslivs- och arbetsmarknadsnämnden

Näringslivs- och arbetsmarknadsnämnden fullgör kommunens ansvar avseende kommunal vuxenutbildning och det kommunala aktivitetsansvaret. Utöver detta ansvarar nämnden även för stöd och stimulans till det lokala näringslivet, arbetsmarknadsinsatser, flyktingmottagande och integration, samt att uppmuntra ungt entreprenörskap och företagsamhet. Nämnden fullgör även kommunens uppgifter när det gäller besöksnäringen och destinationsutveckling.

Nämndens mål för 2024:

- Service och bemötande inom nämndens ansvarsområde ska upplevas som positivt och motsvara förväntningarna från brukarna
- Komvux Österåker ska i högre utsträckning arbeta med externt finansierade uppdragsutbildningar som motsvarar den lokala arbetsmarknadens behov
- Alla ungdomar har likvärdiga möjligheter till gymnasieutbildning
- Utbildningen i den kommunala vuxenutbildningen har hög kvalitet
- Näringslivs- och arbetsmarknadsnämnden ska redovisa en ekonomi i balans
- Kommunens arbete ska bidra till att arbetslösheten minskar i Österåker, särskilt för grupperna långtidsarbetslösa och ungdomar

- Den upplevda tryggheten i det lokala näringslivet ska öka
- För att skapa förutsättningar för ett hållbart samhälle krävs fler lokala arbetstillfällen för att minska klimatmässig påverkan av transporter och bilpendling
- Österåkers kommun ska ge bra förutsättningar för de företag som antingen vill flytta till kommunen eller de som vill expandera i kommunen
- Alla ungdomar i kommunen ska genomgå en gymnasieutbildning eller erbjudas arbete
- Företagens kompetensförsörjning ska förbättras

Förändringar

Näringslivs- och arbetsmarknadsnämndens nettobudgetram för 2024 uppgår till cirka 33 mnkr, en utökning från 2023 med knappt 2 mnkr bestående av generell indexuppräknings om 2 procent, samt kompensation för indexökningar inom SFI-vuxenutbildning och effektivisering på administration om 1 procent.

Näringslivs- och arbetsmarknadsnämnden (tkr)	Brutto	Intäkter
Budget 2023	-31 210	0
Indexuppräknings	-1 694	
Effektivisering	141	
Volymjustering	0	
Justering	-36	
Budget 2024	-32 800	0

För Österåker är det lokala näringslivet en prioriterad fråga. Tillskapandet av nämnden syftade bland annat till att låta näringslivsfrågorna ta mer plats och en av nämndens huvudsakliga uppgifter är att stödja och att stärka det befintliga näringslivet i kommunen, samt att bygga goda relationer mellan kommun och lokalt näringsliv. Att samla även arbetsmarknadsfrågor, vuxenutbildningsfrågor, det kommunala aktivitetsansvaret och integrationsfrågorna i samma nämnd ger förutsättningar för att kunna möta näringslivets framtida kompetensbehov och verksamhetsområdena kommer att kunna gagna varandra. Som skärgårdskommun har Österåker också särskilda förutsättningar och utmaningar, både i förhållande till näringslivet och inom andra områden.

Under nämnden finns därför en näringslivs- och skärgårdsutvecklare med fokus på skärgårdsfrågorna.

Omvärldsläget med ökad inflation, stigande räntor, höga elpriser och en begynnande lågkonjunktur påverkar nämndens ansvarsområde i stor utsträckning. I rådande läge finns en risk att antalet företagskonkurser ökar, vilket i så fall kommer att påverka arbetslösheten och sannolikt även söktrycket till vuxenutbildningen. Samtidigt fortgår reformeringen av Arbetsförmedlingen och i dagsläget är det fortsatt oklart hur ansvarsfördelningen mellan Arbetsförmedling, upphandlade aktörer och kommun kommer att se ut. Ett flertal kommuner i Sverige driver processer mot Arbetsförmedlingen om ansvarsfördelningen och en ekonomisk ersättning för utfört arbete. En fråga som nämnden kommer att bevaka nogsamt under året.

12.6 Vård- och omsorgsnämnden

Vård- och omsorgsnämnden fullgör kommunens ansvar när det gäller att tillgodose behoven av vård och omsorg för äldre och personer med funktionsnedsättning enligt socialtjänstlagen, hälso- och sjukvårdslagen och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Vård- och omsorgsnämnden ansvarar för myndighetsutövning, beställning och finansiering av verksamhet, uppföljning av kvaliteten i verksamheten och de utförda insatserna. Nämnden ansvarar även för driften av egen regi inom äldreomsorg och funktionsnedsättning.

Nämndens mål för 2024:

- Nämndens verksamhet ska präglas av rättssäkerhet
- Brukare ska uppleva insatser från socialtjänsten som tillfredsställande
- Vård- och omsorgsnämnden ska bidra till social hållbarhet vid befolkningsökning utan att den ekonomiska utveckling relativt sett ska öka
- Nämnden ska eftersträva hög effektivitet i sina verksamheter
- Brukare inom särskild boende LSS/SOL ska uppleva trygghet i sitt hem
- Kvaliteten ska öka i mötet mellan socialtjänstens medarbetare och kommunens invånare
- Nämnden ska bidra till att miljöpåverkan minskar inom upphandlade tjänster under 2024

- Brukare ska erbjudas en balanserad och näringsrik kost

Förändringar

Nettobudgeten för 2024 uppgår till cirka 721 mnkr, vilket är en ökning om knappt 28 mnkr jämfört med 2023. Det kan främst härledas till generell indexuppräknings om 2 procent, samt till volymförändringar och politiska förstärkningar enligt tabellen nedan.

Vård- och omsorgsnämnden (tkr)	Brutto	Intäkter
Budget 2023	-773 720	80 700
Indexuppräkning	-15 474	1 614
Effektivisering	500	
Volymjustering	-10 000	600
Politisk förstärkning enligt nedanstående:		
<i>Förstärkning gruppboende</i>	-2 000	
<i>Skärgårdsbidrag Hemtjänst</i>	-1 100	
<i>Skärgårdsbidrag Särskilt boende</i>	-1 800	
Justering	-6	-14
Budget 2024	-803 600	82 900

Äldres hälsa har förbättrats, men trots detta förväntas behovet av vård och omsorg öka de kommande åren, i och med att åldersgruppen 80 år och äldre utgör en allt större andel av befolkningen. Samtidigt väntas konkurrensen om arbetskraften inom verksamhetsområdet att öka. Det gör att vården och omsorgen av äldre står inför stora utmaningar.

Ett långsiktigt förändringsarbete för att anpassa äldreomsorgen till den demografiska och tekniska utvecklingen pågår. För att bibehålla en äldreomsorg av god kvalitet måste tillgången till personal med rätt kompetens säkras. Äldreomsorgens personal behöver erbjudas en attraktiv arbetsplats som tillvaratar och odlar deras yrkesprofession. Kommunen behöver också arbeta med den digitalisering som välfärdssektorn står inför. Med hjälp av välfärdsteknik, som till exempel sensorer eller applikationer på mobiler och surfplattor som påminner eller ger stöd, kan äldre och personer med funktionsnedsättning få ökad trygghet, vara mer delaktiga och självständiga, och därigenom uppnå en god livskvalitet. Välfärdsteknik kan också bidra till bättre arbetsmiljö för utförarnas personal. Genom att ge personalen mer tid

och mer flexibilitet i utförandet kan tekniken bidra till att minska stress.

En annan sak som kan bidra till mindre stress, vilket pilotprojekt i andra kommuner har påvisat, är att öka personalkontinuiteten inom hemtjänsten. När de brukare med mest omsorgsbehov får möta färre vårdgivare inom hemtjänsten, ökar tryggheten hos brukarna och minskar stressen och sjukskrivningen hos personalen. Vård- och omsorgsnämnden får därför i uppdrag att utreda hur hemtjänsten kan organiseras för att hemtjänsttagare med minst två besök dagligen träffar färre vårdgivare.

Nämnden tillförs, förutom index- och volymuppräknning, nästan 5 mnkr för att kunna stärka vissa verksamheter inom nämndens verksamhetsområde. Dels förstärks verksamhetsområdet gruppboende med 2 mnkr. Sammansättningen av brukare på kommunens gruppboenden har under de senaste åren ändrat karaktär. Brukarna är äldre och sjukare än tidigare, vilket innebär att de har ett större vårdbehov dygnet runt. De äldre brukarna deltar inte i daglig verksamhet och behöver då ha omsorg på boendet även under dagtid och resursförstärkningen ska möjliggöra för personalförstärkningar där behovet finns.

Österåker är en skärgårdskommun med ambitionen att varje del av kommunen, tätort, landsbygd och skärgård, ska leva. Som en del i den ambitionen erbjuds både hemtjänst och särskilt boende i skärgårdsmiljö. En resursförstärkning tillförs nämnden i form av ett skärgårdsbidrag om 1,1 mnkr till hemtjänsten och 1,8 mnkr till särskilt boende. Vård- och omsorgsnämnden får i uppdrag att ta fram riktlinjer till skärgårdsbidraget för att fortsatt möjliggöra för kommunen att erbjuda de som bor i skärgården äldreomsorg lokalt. Riktlinjerna och eventuella taxor/anslag ska vara klara senast 31 januari och tas med i nämndens verksamhetsplan och budget för 2024.

TVå nya lagförslag, en ny socialtjänstlag och ett förslag om statligt huvudmannaskap för personlig assistans, bereds och förväntas träda i kraft från 1 januari 2026 och kommer i så fall att ha en stor påverkan på kommunens verksamhet inom vård- och omsorgsområdet. Även en särskild utredning gällande framtidens äldreomsorg pågår. Nämnden bevakar frågan och lyfter eventuella konsekvenser i dialoger inför kommande budget- och planår.

12.7 Socialnämnden

Socialnämnden fullgör kommunens uppgifter inom socialtjänstlagen och vad som i lag sägs om socialnämnd, med undantag för det som hanteras av annan nämnd med avseende på omsorgen om äldre människor och människor med fysiska och psykiska funktionsnedsättningar. Detta innebär att nämnden i huvudsak ska handlägga bistånd, vård och behandling med stöd av socialtjänstlagen, lag med särskilda bestämmelser om vård av unga och lagen om vård av missbrukare i vissa fall.

Nämndens mål för 2024:

- Nämndens verksamhet ska präglas av rättssäkerhet
- Den enskilde ska uppleva kontakten med socialtjänsten som tillfredställande
- Nämnden ska eftersträva hög prognossäkerhet genom samtliga arbetsprocesser
- Socialnämnden ska bidra till social hållbarhet vid befolkningsökning utan att den ekonomiska utveckling relativt sett ska öka
- Medarbetare som i sin yrkesroll får kännedom eller misstänker att ett barn far illa ska anmäla det
- Ingen som får insatser av nämnden ska vara utsatt för missförhållanden eller risk för allvarlig skada
- Kvaliteten ska öka i mötet mellan socialtjänstens medarbetare och kommunens invånare
- Nämnden ska bidra till att miljöpåverkan minskar inom upphandlade tjänster under 2024

Förändringar

Nettobudgeten för 2024 uppgår till 107 mnkr, vilket är oförändrat jämfört mot 2023. Det kan främst härledas till volymminskningar inom verksamheten för nyanlända.

Socialnämnden (tkr)	Brutto	Intäkter
Budget 2023	-134 730	27 500
Indexuppräknig	-2 695	550
Effektivisering	1 065	
Volymjustering	6 300	-5 000
Justering	-40	-50
Budget 2024	-130 100	23 000

Tidiga insatser, att ge barn en god start i livet, samt trygga och goda uppväxtvillkor är ett effektivt socialt hållbarhetsarbete och till godo både för den enskilde individen och för samhället. Ett lagförslag som föreslås träda i kraft 2026 innebär att det sociala arbetet ska vara än mer förebyggande. I dagsläget har kommunen en familjecentral vars uppgift är att ge förebyggande stöd. När lagförslaget träder i kraft kommer behovet av det förebyggande arbetet att öka. Tanken med den nya lagen är att insatser ska kunna erbjudas utan biståndsbeslut i större omfattning och digitala lösningar kommer att vara en del av det.

Behovet av kompetensutveckling inom socialtjänsten är viktigt, både när det gäller introduktion och fortbildning. Österåkers kommun har tecknat avtal med SKR om utbildningskoncept Yrkesresan. I Yrkesresan samlas kontinuerligt bästa tillgängliga kunskap, och konceptet ger möjlighet till fördjupande kompetensutveckling och till färdighetsträning och som inte erbjuds på grundutbildningen. Framöver kommer utbildning via Yrkesresan erbjudas till flera yrkesgrupper inom socialförvaltningen.

Antalet nyanlända som kommer till kommunen har minskat. Under 2023 (till och med augusti) har Österåkers kommun mottagit 16 nyanlända, varav fem är anvisade. Det är en minskning jämfört med 2022 då kommunen mottog totalt 55 personer, varav 40 var anvisade.

12.8 Byggnadsnämnden

Nämnden hanterar frågor om bygglov, marklov, förhandsbesked, strandskyddsfrågor, bostadsanpassningsbidrag, samt tillsyn och övriga uppgifter inom byggnadsväsendet.

Nämndens mål för 2024:

- Nöjdheten med bygglovsverksamhetens service och kvalitet ska öka
- Handläggning av bostadsanpassningsåtgärder ska även fortsatt i hög grad motsvara sökandens förväntningar
- Byggnadsnämnden ska redovisa en ekonomi i balans
- Styra nya bostäder och arbetsplatser till, i huvudsak, kollektivtrafiknära lägen
- Begränsade persontransporter i handläggningen av nämndens ärenden, för minskat klimatavtryck
- Fri- och lekytor utifrån Boverkets råd och anvisningar

Förändring

Byggnadsnämndens nettokostnadsram för 2024 uppgår till knappt 8 mnkr, vilket är oförändrat jämfört med 2023. Volymjustering har gjorts för både kostnader och intäkter.

Byggnadsnämnden (tkr)	Brutto	Intäkter
Budget 2023	-21 890	14 200
Indexuppräkning	-438	284
Effektivisering	219	
Volym	1 000	-1 000
Justering	9	16
Budget 2024	-21 100	13 500

Under 2023 har det varit en minskning i volymer inom bygglovsområdet, med undantag för tillsyn. Det är en direkt följd av rådande konjunktur och omvärldsfaktorer, och sedan hösten 2022 har det funnits en vikande bostadsproduktion i kommunen. På lång sikt är bedömningen att antalet ärenden fortsatt kommer ligga på en förhållandevis hög nivå.

Befolkningens åldersstruktur, med ett ökande antal äldre, bedöms fortsatt innebära ett högt antal ärenden om bostadsanpassningsbidrag. Kostnaderna under de närmsta åren bedöms vara oförändrad.

12.9 Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ansvarar för tillsyn med stöd av miljöbalken, livsmedelslagen, smittskyddslagen, strålskyddslagen, lag om foder och animaliska biprodukter, lagen om sprängämnesprekursorer, lag om handel med vissa receptfria läkemedel, lag om tobak och liknande produkter, lag om tobaksfria nikotinprodukter, alkohollagen, Europaparlamentets och rådets (EU) förordning 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter samt lag om åtgärder mot förorening från fartyg. Miljö- och hälsoskyddsnämnden fullgör även de övriga uppgifter som enligt annan lag ska fullgöras av den kommunala nämnden inom miljö- och hälsoskyddsområdet.

Nämndens mål för 2024:

- Kundnöjdhet inom miljö- och hälsoskyddstillsyn, livsmedelskontroll samt avseende serveringstillstånd ska vara hög
- Miljö- och hälsoskyddsnämndens verksamhet ska hålla hög rättssäkerhet
- Tillgängligheten och enkelhet i kontakten med Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska vara hög
- Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska redovisa en ekonomi i balans
- Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska hålla hög prognossäkerhet
- Miljö- och hälsoskyddsnämndens tillsyn ska leda till god lagefterlevnad
- Öka andelen godkända enskilda avlopp genom att utföra tillsyn
- Negativ påverkan på människors hälsa och miljön från förorenade områden ska minska
- Öka kunskapen om risk för förekomst av skadliga ämnen i dricksvatten från enskilda brunnar
- Minska den negativa påverkan av näringsläckage i vattenmiljön

Förändring

Nettobudgeten för 2024 uppgår till 9 mnkr, vilket är en oförändrad nettobudgetram jämfört mot 2023, vilket främst kan härledas till ökade intäkter.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden (tkr)	Brutto	Intäkter
Budget 2023	-15 340	6 000
Indexuppräkning	-307	120
Effektivisering	153	
Volym	-140	600
Justering	-67	-20
Budget 2024	-15 700	6 700

Inom miljö- och hälsoskyddsområdet sker ständiga lagändringar och under 2023 har kommunen bland annat tagit över ansvaret för avfall från fartyg. Det betyder att från slutet av 2023 genomför kommunen tillsyn i fritidsbåtshamnar. Livsmedelsverket har tagit fram en ny kontrollmodell för riskklassning av livsmedelsföretag som ska tillämpas från och med 2024. Från 2024 tillämpas även obligatorisk efterhandsdebitering av livsmedelskontrollavgifter fullt ut. Den nya modellen innebär att de flesta livsmedelsanläggningar tilldelas mindre kontrolltid än i dag. I jämförelse med nuvarande modell innebär det att den tid som planeras för ordinarie kontroller blir förhållandevis mindre och tiden för oplanerad kontroll behöver ökas. Förändringarna i kombination med obligatorisk efterhandsdebitering medför att det kommer att bli svårare att bedöma och budgetera intäkter framöver.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden arbetar kontinuerligt med att effektivisera förvaltningens arbetsprocesser och under 2023 och 2024 ligger fokus på att bemöta invånare och företagares önskemål om utökade och vidareutvecklade e-tjänster och tillgång till information på webben. Arbetet handlar bland annat om att införa e-tjänsten FörRätt, som Livsmedelsverket tillsammans med leverantörerna av ärendehanteringssystem, tagit fram för att underlätta för livsmedelsverksamheter att lämna uppgifter till Miljö- och hälsoskyddsnämnden. Nämnden fortsätter, när FörRätt är infört, arbetet med att införa ytterligare integrerade e-tjänster för att öka tillgängligheten för invånare och verksamheter.

12.10 Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen är kommunens ledande politiska förvaltningsorgan och har ett övergripande ansvar för kommunens utveckling av verksamheter och ekonomi. Kommunstyrelsen leder, samordnar, stödjer och följer upp. Styrelsen ska leda och samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter och ha uppsikt över nämndernas verksamhet. Styrelsen ska också ha uppsikt över verksamhet som bedrivs i kommunala bolag, stiftelser och kommunalförbund.

Kommunstyrelsen ansvarar för stöd- och ledningsfunktioner inom ekonomi, administration och juridik, HR, kommunikation, digitalisering, kvalitet och hållbarhet, säkerhet och trygghet, samt strategisk samhällsplanering, stadsbyggnad, lokalfrågor, teknik, skärgård samt tillgänglighet.

Kommunstyrelsens mål för 2024:

- Österåkers kommun är en attraktiv arbetsgivare
- Österåker är en attraktiv plats att bo i, etablera företag i och besöka
- Kvaliteten på informationen och bemötandet från kommunen i kontakt med invånare, brukare, verksamheter och besökare är hög
- Den ekonomiska planeringen ska vara långsiktig och hållbar
- Effektiviteten i kommunens administrativa verksamheter ökar
- Österåkers offentliga miljöer ska vara trygga för invånare och besökare
- Österåkers kommuns beredskap gällande kris och krig är god
- Kommunorganisationens inköp och upphandlingar är ett strategiskt verktyg för hållbarhet
- Österåker erbjuder goda livsmiljöer
- Österåkers kommunorganisation begränsar den egna klimatpåverkan

Förändringar

Nettobudgetramen för Kommunstyrelsen uppgår till cirka 270 mnkr, vilket är en ökning om 33 mnkr jämfört med 2023. Ökningen beror framförallt på volymökningar, varav 20 mnkr i ökade kapitalkostnader med koppling till justerad internränta. I ramen ingår en generell indexuppräknings om 2 procent, samt en effektivisering om 1 procent. Investeringsbudgeten för Kommunstyrelsen uppgår för 2024 till 108 mnkr, varav 6 mnkr är för Kommundirektören att fördela.

Kommunstyrelsen (tkr)	Brutto	Intäkter
Budget 2023 (exkl politisk förstärkning)	-342 790	106 300
Indexuppräkning	-5 261	1 063
Effektivisering	2 631	
Volymjustering KSF	-7 150	
Volymjustering SBF-KS	-6 800	2 100
Volymjustering Brandförsvaret	-900	
Volymjustering Kapitalkostnader	-20 500	1 500
Politisk förstärkning enligt nedanstående:		
<i>Totalförsvardag</i>	-250	
Justering	-80	37
Budget 2024	-381 100	111 000

Samhällsutveckling

I Kommunstyrelsens uppdrag ingår den strategiska samhällsplaneringen kopplat till bostäder, verksamhetslokaler och rekreation. Österåkers kommun är en tillväxtkommun i Stockholmsregionen och åtagandet i kommunens del av Sverigeförhandlingen, Roslagsbanans förlängning till city, innebär att kommunen ska växa med 7000 bostäder och 7000 arbetstillfällen. Kommunens tillväxt och framtida utveckling medför ett behov av utredningar och planläggningar. Genom att föregå planläggning och utreda större områden blir arbetet effektivare och utredningarna bättre och mer fullständiga, vilket kan tidigarelägga detaljplanläggningen. Syftet med dessa underlag och utredningar är att tidigt utveckla en plattform för en utveckling av ett stort antal samtidiga planer och projekt som, trots att det är separata projekt, kan bilda en effektiv helhet. En volymförstärkning har gjorts under 2024 för att möjliggöra detta arbete. Arbetet med digitalisering av detaljplaner kommer fortgå under året och en förstärkning har tilldelats Kommunstyrelsen för detta.

I Österåker ska alla delar av kommunen leva, särskilt viktigt är det att fortsätta utvecklingen av kommunens landsbygd och skärgård, men även de kulturhistoriska miljöerna är viktiga att fortsätta utveckla och bevara. Kommunstyrelsen får därför flera uppdrag med koppling till detta. Dels får Kommunstyrelsen i uppdrag att se över möjligheterna att återförvärva naturreservatet Kålgårdsön. Kålgårdsön såldes år 2000 av dåvarande politiska styre för en symbolisk summa och förslaget är nu att köpa tillbaka den för

samma summa. Utredningen ska se över de ekonomiska och organisatoriska konsekvenserna som följer med ett eventuellt förvärv. Kommunstyrelsen får även i uppdrag att genomföra en förstudie gällande Biskopstuna under mandatperioden. Förstudien ska se över vilka åtgärder som behövs för att bevara borgen i gott skick.

Kommunen har en vision om att det ska vara möjligt att i Österåker ”gå genom livets alla faser och genom egna val skapa en tillvaro som passar dig”. Därför är det viktigt att det i samhällsplaneringen tas hänsyn till att bostäder byggs som passar olika grupper och skapar möjligheter att leva i kommunen i alla olika skeden i livet. I och med den demografiska utvecklingen, där allt fler blir allt äldre, men där man också är friskare allt högre upp i åldrarna, behöver möjligheterna till bostäder som passar dessa grupper ses över. Det ska finnas möjlighet att välja ett boende som möter ett ökat behov av trygghet och viss omsorg. Kommunen arbetar därför med att skapa fler trygghetsboenden i kommunen. Mest aktuellt är det att se över möjligheterna att bygga ett trygghetsboende i samband med det antagna planprogrammet för Hacksta/Berga.

Kommunstyrelsen får även i uppdrag att se över kommunens policy för sponstring i syfte att underlätta för föreningar som bedriver verksamhet i kommunens verksamhetslokaler.

Trygghet och säkerhet

Ett av visionens strategiska områden, liksom ett av inriktningsmålen, handlar om trygghet. Målet är att kommunen och dess verksamheter ska vara en trygg plats för invånare, brukare och besökare. Trygghetsarbetet fortsätter därför att vara en högt prioriterad fråga.

Det säkerhetspolitiska läget har förändrats sedan 2022 i och med Rysslands invasion av Ukraina. Under åren som följt har kommunorganisationen på olika sätt svarat upp mot ökade krav på mobilisering av det civila förvaret genom bland annat övningar, kompetenshöjning, personalförstärkningar och antaganden av nya styrdokument etcetera. Arbetet med civilt försvar är komplext och allt mer omfattande, och i takt med det förändrade säkerhetsläget i omvärlden krävs ytterligare insatser. Under 2024 ska kommunen arrangera en totalförsvarsdag i samarbete med ett flertal andra aktörer. I budget för 2024 finns medel avsatta för detta ändamål.

Kommundirektören anmodas också att se över och organisera tjänsteorganisationen på ett sätt som verkar för en effektiv hantering och samordning av frågor kopplade till trygghet, säkerhet, civil beredskap, krisberedskap och totalförsvar.

Ett område som måste prioriteras under 2024 är arbetet mot välfärdsbrott. Omfattande fall av korruption, fusk och oegentligheter har uppdagats i Sverige under de senaste åren inom områden som exempelvis hemtjänst och personlig assistans. I förlängningen kan det innebära att invånarnas tillit och förtroende till samhällets institutioner urholkas, och att kommuner och myndigheter förlorar sin legitimitet. Välfärdsbrott är på det sättet ett hot mot demokratin. Socialförvaltningen har under 2023 anställt en person som har som huvudsaklig uppgift att motverka välfärdsbrott inom socialförvaltningens verksamhetsområden. Nu måste arbetet växlas upp och omfatta hela kommunen. Kommunstyrelsen får därför i uppdrag att ta fram en handlingsplan för hur ekonomisk brottslighet ska förebyggas, utredas och åtgärdas i hela kommunkoncernen.

Hållbarhet

Hållbar framtid är ett av visionens strategiska områden och ett av Kommunfullmäktiges övergripande mål. Det krävs stora förändringar i hela samhället för att det ska gå att klara klimatmålen i Agenda 2030. Omställningen skapar nya förväntningar och krav på hållbara konsumtionsmönster och produktions sätt för både länder, företag och enskilda individer. Det finns en ökad angelägenhet för företag och för offentliga verksamheter att arbeta hållbart. Många människor vill bo på platser och arbeta för företag eller organisationer som har en tydlig agenda för att minska koldioxidutsläpp och bidra till att förbättra den lokala miljön. Att kunna erbjuda detta kommer i framtiden innebära inte bara ett nödvändigt villkor för planetens överlevnad, utan också nya konkurrens fördelar för såväl företag som kommuner och regioner.

Österåker är en kommun som växer och tillväxten ska ske på ett ansvarsfullt och hållbart sätt. Visionen pekar på att Österåker ska ha ett offensivt och innovativt förhållningssätt till hållbarhet och det strategiska arbetet de senaste åren är ett led i den riktningen. I den andan har policy för hållbarhet tagits fram, liksom ett hållbarhetsramverk. Ett Miljö- och klimatprogram är redan antaget och följs upp för första gången 2024 och ett program för social hållbarhet är på väg fram, och kommer att implementeras under 2024. Det finns en tydlig röd tråd mellan vision, mål, policy och program gällande hållbarhet.

Bild 6

Kommunen ingår i ett nätverk på SKR tillsammans med sju andra kommuner med fokus på hur styrningen kan integreras med Agenda 2030.

En viktig uppgift är också att inkludera lokalsamhället i förflyttningen mot ett hållbarare Österåker. Under många år har ett miljöbidrag och ett tillgänglighetsbidrag delats ut till föreningar som vill göra insatser på området. Dessa båda bidrag omformas nu till ett hållbarhetsbidrag med tydligare anknytning till Agenda 2030 och till kommunens hållbarhetsprogram. Fokus för bidraget kommer framförallt att ligga på den miljömässiga och den sociala hållbarheten. Kommunstyrelsen får i uppdrag att ta fram riktlinjer och rutiner för det nya bidraget.

En annan fråga som behöver längre perspektiv är hur effekterna av klimatförändringarna ska hanteras. Klimatförändringar är en utmaning som kommunen behöver förebygga och förbereda sig på. Som skärgårdskommun är Österåker på olika sätt särskilt utsatt för den pågående klimatförändringen som kommer att innebära förändrade förutsättningar och nya krav på kommunen och dess invånare. En förstärkning gällande klimatanpassningsarbetet har gjorts i budget 2024. Det handlar framförallt allt om att stärka möjligheterna till krisberedskap vid översvämningar bland annat, där större insatser för hantering av skyfall och översvämningar behöver kopplas till långsiktig planering av bebyggelseutveckling och skyddsåtgärder.